

40 DNŮ S BIBLÍ 2018:

O BIBLI

Kazatel

Již osmým rokem vás v předvelikonočním času zveme ke společné i osobní četbě Bible, k jejímu studiu a rozjímání. Bible je „*svící na temném místě*“ a „*světlem pro mé nohy*“; je knihou prodchnutou Božím Duchem a užitečnou v mnoha ohledech. Materiály 40 dnů s Bibli pro letošní rok proto – v jisté návaznosti na reformační jubileum uplynulého roku – zvou k přemýšlení a rozhovorům o Bibli samotné. V knížce *O svobodě křesťanově* Martin Luther napsal: „*Duše nemá ani na nebi ani na zemi žádnou jinou věc, v níž by mohla žít, být zbožná, svobodná a křesťanská, než svaté evangelium... Může postrádat všechny věci, kromě slova Božího a bez slova Božího jí žádná věc neprospěje.*“ Nuže, nad Bibli o Bibli!

Bible o Bibli

Ovšem zabývá se Bible sama sebou? Vždyť ani Boží Duch, tento vnitřní dech biblických slov, nevyvyšuje sebe sama, nýbrž odkazuje k Pánu Ježíši a k jeho slovům (J 16,12nn). Ani Písma nesvědčí sama o sobě, nýbrž o Kristu (J 5,39)! V Písmu Bůh mluví *o sobě*, o *svých* zákonech a zaslíbeních, o tom, co *On* dělá pro člověka; a mluví tedy také o člověku a jeho hříchu a spáse, o světě a o životě v něm. V Bibli mluví také *lidé* o Bohu a k Bohu, o světě a se světem. O sobě samé uvažuje Bible opravdu zřídka! Bible není pro sebe otázkou, nýbrž propůjčuje svá slova Bohu, vždyť On jimi mluvil a mluví; a také je propůjčuje lidským úvahám a modlitbám, písním. Bible nestrhává pozornost k sobě samé, spíše poskytuje prostor k setkání, k rozhovoru a k přemýšlení, ke sporu i smíření. Bible je takřkajíc místem víry, ba jejím axiómem, předpokladem a „*prvním principem*“ (M. Luther).

A přece bibličtí autoři čtou a studují právě i Bibli, citují a vykládají ji, vyučují o ní. **Novozákonní spisy**, počínaje čtyřmi evangelii a konče epištolami s knihou Zjevení, výslovně staví na základech Písem Izraele, tedy našeho Starého zákona. Ba staví se přímo z *nich*, totiž ze starozákonních epizod a obrazů, ze starozákonních vět, rčení a slov. Stačí nahlédnout do poznámek pod čarou ve vydáních Bible (už v Bibli kralické): Tolik starozákonních citátů, tolik odkazů a narážek na starozákonní místa! Stačí si vzpomenout na všechny ty výroky: „*Je psáno*“, nebo: „*To se stalo, aby se splnilo, co je řečeno ústy proroka*“ atp. Sám Ježíš četl svatá Písma, citoval z nich a vykládal je. Vyprávěl o praotci Abrahamovi, o Sodomských, o Mojžíšovi, o Davidovi, Jonášovi, o Adamovi a Evě; opakovaně se dokonce nechal vtáhnout do sporů o výklad jednotlivých míst. Listy Pavlovy jsou izraelskou Biblií přímo „*prošpikovány*“: verše či celé pasáže ze Starého zákona slouží apoštolovi jednou jako ilustrace, jindy jako nezodpovězená otázka, někdy zas jako stará osvědčená odpověď na nové problémy. Některé pavlovské pasáže jsou hotovou čítankou starozákonních citací. Jistě, Nový zákon zvěstuje *Krista* ukřižovaného - činí tak ovšem pomocí Písem a ve shodě s Písmy (1K 15,1-4; Ř 1,16n aj.)! A ano, Nový zákon různými způsoby zvěstuje a vykládá právě *Ježíšovu* cestu - dělá to však především pomocí slov a vzorů starozákonních spisů. Nový zákon je Písmem svatým o Kristu - sepsaným z Písem svatých. Je výkladem Ježíšovy osoby – ve světle Starého zákona. Nový zákon je v tomto smyslu i Bibli o Bibli.

Podobný pohled – totiž že „*Písmo vykládá sebe sama*“, jak říkali reformátoři - se čtenářům otevírá i nad stránkami **Starého zákona**. Ani starozákonní spisy nepřinášejí „*doktrínu*“ o Písmech, nerozvíjí teorii správného výkladu a porozumění. Nýbrž mluví o Pánu Bohu a o světě. Bůh jejich slovy promlouvá o svém díle pro lidi: přikazuje i potěšuje, hrozí i odpouští a demaskuje lidskou nedůvěru a nevěru, neposlušnost vůči slovům Božím. A přece i Písma Starého zákona staví na Písmu a z Písem. Novozákonní autoři se vlastně jen vmísili do probíhajícího rozhovoru autorů starozákonních! Tak např. Pátá kniha Mojžíšova je výslovně převyprávěním, komentářem knih předcházejících; obsahuje

dokonce nařízení o zápisu a předčítání zákona (Dt 17,18-20; 31,9nn). Také předcházející spisy zmiňují zápis slov z Božích úst (Ex 34,1), a také se dovolávají Božích výroků dříve vyřčených (srov. Nu 14,17n a Ex 34,6n; Gn 18,19n a 12,2n atp.). Už v knihách Mojžíšových, ba hned v knize Genesis, je Bible také knihou o Bibli. A tak tomu ve Starém zákoně zůstane napořád. Kniha Jozue čerpá legitimitu z knih Mojžíšových a svůj příběh vypráví jejich slovy a podle vzorců jejich příběhů. Stejně tak jsou knihy Soudců, Samuelovy či Královské srozumitelné pouze na pozadí Mojžíšova zákona, líčí totiž právě odklon od Božích přikázání a krátkodeché návraty k jeho řádům. Píšíci starozákonní proroci aplikují hrozby a zaslíbení Mojžíšova Písma. A pozdější kazatelé vykládají kázání svých předchůdců (srov. Da 9,2; Neh 8), mudrci promyšlejší dávná přikázání a zaslíbení (srov. Ž 1; 89 aj.). Knihy Paralipomenon jsou vůbec prvním zhodnocením celkového starozákonního příběhu. Ve všech *očividných* citacích, převyprávěních a výkladech, ale i v nesčetných *skrytých* a nenápadných narážkách leží před námi Písma Starého zákona také jako Bible o Bibli - jako kniha knih, kniha z *knih*: jako knihovna, jejíž knihy spolu navzájem a o sobě navzájem hovoří a diskutují.

Pestrá Bible

Ano, i „diskutují“! Nejen že biblické knihy na sebe navzájem navazují, na sobě staví, jedna druhou se zaštiťují, potvrzují se a osvětlují. Nýbrž tu a onde biblická slova spolu vedou **rozhovor**, vzájemně se vyvažují anebo se spolu přou: Skutečně platí přímočaré zaslíbení Boží přízně vůči zbožným, ptá se Jeremjáš tváří v tvář nejednoznačné realitě (srov. Jr 12,1-4 s Ž 1)? Skutečně se Móabec nesmí stát součástí Božího lidu, opravdu se mu nesmí prokázat dobro ani od něj dobro přijmout (srov. Rt 1-4 s Dt 23,4-7). A jak se Ježíšův kříž srovnává se zaslíbenou mesiášskou mocí a vítězností (Ž 2)? A další a další otázky. Bible před nás nestaví vždy jen jednoduché, zaokrouhlené pravdy anebo snadno použitelné návody na zbožný život, „*spravedlnost ze skutků*“ (tak nějak, jako to činí Korán, svatá kniha muslimů). Bible nás svými slovy uvádí spíše na cestu *víry*: na cesty následování *Ukřižovaného*, na cesty „*spravedlnosti Boží, jež se v evangeliu zjevuje z víry k víře*“ (Ř 1,16). Uvádí nás na cesty lidské „*rozhodnosti a udatnosti*“, ale také modlitby, a to znamená díky, ale i přímlov a žalozpěvů, ba sporů a protestů (zcela jinak než Korán). **Jednota** Písma není prostým faktem, který před každým rozumným a nezaujatým čtenářem leží nabíledni, nýbrž je spíše *východiskem víry*. Víry, jež je darem shůry! Vždyť ani ne všem současníkům samotného Pána Ježíše a očitým svědkům jeho divů a posluchačům jeho zvěsti, „*bylo dáno*“ nahlédnout, že je Kristus (Mt 13,10nn), nebylo jim dáno pochopit, jakže Písma svědčí o něm (L 24,44nn). Ale ani před těmi, kterým „*je dáno znát tajemství království*“, neleží Bible jako vyluštěná křížovka, nýbrž otevírá se jim spíše – když už jsme u nepřesných přirovnání - jako rozehraná šachová partie, jako pokladnice nabízející známé, ale i dosud nezbadané vzácnosti, jež smí žák Božího království vynášet (srov. Mt 13,52).

Jako by tato obsahová mnohotvárnost, tato bohatá pestrost biblické zvěsti byla naznačena, ne-li spolupůsobena, už onou typickou **žánrovou a autorskou pestrostí** kánonu. Bible ve svých spisech mluví *různě* (původně dokonce hned ve *třech* různých jazycích) a chce být tedy také různě čtena, slyšena a aplikována: Není jen výzvou k činům, ale také, a předně k důvěře. A neoslovuje pouze víru či vůli, ale i rozum a cit, ba celého člověka s jeho zkušenostmi a vztahy, touhami a úkoly, s jeho zamotanými dějinami i otevřenou budoucností. Bible není pouze zdrojem nauky, je i lampičkou na cestu temným světem a temnotou vlastního srdce. Je rádcem a útěchou, zdrojem odvahy, ale také učebnou myšlení a pramenem otázek. Ptáčeti je bezpečným „*hnízdečkem*“ a dospělému letci zas hlubokým lesem, řečeno s Augustinem... Je tvořena – viděno prostou optikou literárních žánrů - příběhy dějepisných knih, poezií žalmů a proroků, anekdotami anebo úvahami mudrosloví, epizodami a podobenstvími evangelií i epištolními výklady, a v neposlední řadě zákony, rodokmeny

a různými seznamy a popisy. Bible vypráví o putování nomádů i o městských zákoutích, zná život vězňů i králů, nezastírá hlubiny vysoké politiky a erotické vášně, stanoví sváteční kalendář a líčí architekturu stánku, oslavuje Boží moc a blízkost, ale naříká také nad lidskou bolestí a hříchem, a nad Bohem, který soudí, který se vzdálil. Bible, Kniha knih a kniha z knih, hovoří *různými* hlasy.

Mluví v ní Bůh (předně v Zákoně a v prorocích): jako vážný zákonodárce i shovívavý slitovník, jako přísný soudce i věrný pastýř, jako věrný ochránce i krutý nepřítel, jako něžný milenec i násilnický žárlivec. A mluví v ní – rovněž leckdy bez servítek – také lidé (zejména v žalmech a mudrosloví), králové a pastevci, řemeslníci i úředníci, venkovani i měšťané, kněží a poeti, muži i ženy, lidé dávného Orientu a také lidé „moderní“ doby římské, zbožní i kající, moudří i hlupáci. A lidé v ní nejen mluví; oni také zpívají a zesela velebí, od plic dosvědčují a směle zvěstují; ovšem také od srdce naříkají a ptají se a Bohu odporují. A to vše činí podobně – jsa vpravdě Jeho „obrazem“ - jako Bůh, jak se On sám dává zvěstovat Bibli.

Nauka o Bibli

Od nepaměti proto křesťané vyznávají, že Písmo svaté je **slovem Božím**, slovem od Boha. Činí tak v návaznosti na tvrzení samotné Bible, resp. na způsob, jakým se Bible staví z Bible, jakým sama staví na Bibli. „*Veškeré Písmo pochází z Božího Ducha,*“ říká apoštol (2Tm 3,16). A Petr o starozákonních prorocích píše, že „*z popudu Ducha mluvili lidé, poslaní od Boha*“ (2Pt 1,21). Však se k nim „*stávalo slovo od Hospodina*“, jak opakovaně čteme v jejich knihách. Židé mezi Duchem vypůsobená prococtví řadili i spisy dějpravné, knihy Jozue, Soudců, Samuelovy a Královské: nabízejí totiž prorocký pohled na dějiny lidu Izraele. Tušili novozákonní autoři, Matouš, Lukáš, Pavel ad., že také píší prorocká, svatá Písma? Podle názoru pozdějších rabínů byl Duch svatý přece odebrán s posledním kanonickým prorokem Malachiášem a živý hlas Boží i tvorba Písem tedy ustaly. Mnozí ale tento názor očividně nesdíleli! Jak autoři např. knih Makabejských, tak autoři našich evangelií podle všeho naopak věřili, že pod vedením Božího Ducha tvoří svaté spisy. Píší přece - tak věřili - o aktuálních světodějných skutcích Božích, jež lze vylíčit „*podle Písem*“, stejně jak to činili autoři starších Písem svatých. Že knihy Makabejské v pozdějším judaismu zapadly (ne tak docela v křesťanské církvi, jak dosvědčuje římsko-katolický kánon Bible)? Evangelia a apoštolské listy naopak prokázaly svou živost i po dlouhých staletích! Podobně jako prococtví starozákonních Písem takřikajíc přerostlo svou dobu a neztratilo nic ze své aktuálnosti, ze své schopnosti mluvit daleko mimo původní historický kontext: tak podobně také evangelia a epištoly dodnes „*vydechují*“ Božího Ducha a s ním víru v Krista a spásu, mají „*vnitřní svědectví Ducha svatého*“, slovy reformátora Kalvína.

Teologická tradice proto mluví o (verbální) **inspiraci** Písem. Starověcí otcové měli před očima inspiraci pohanských sibyl, kterým „*božský duch*“ *diktoval* slova, jež měly zvěstovat či zapsat. I v Bibli tu a tam čteme o podobné extázi či o vnuknutých slovech (1S 19,23n; Nu 23,7-10). Pro většinu stránek Bible, včetně knih starozákonních proroků, se však takováto mechanická představa nehodí! Pozorní čtenáři naopak vědí o osobitých literárních stylech jednotlivých autorů (stačí porovnat Ezechiela s Ámosem, Pavla s Jakubem či Marka s Janem). Některé texty jsou viditelně a nezakrytě plodem lidské tvořivé práce, v jiných přímo promlouvá hříšný či zoufalý člověk (např. v žalmech). A jak lidsky komplikovaný a historicky napínavý asi mohl být vznik jednotlivých knih a srůstání biblické sbírky, to zde neumíme ani stručně naznačit.

Modernističtí teologové proto přišli s představou inspirace *ideové*: Boží Duch prý inspiroval pouze myšlenky, ne volbu konkrétních slov. Tento návrh se ovšem zdá až příliš plochý: jako by – dovolte kulhavou analogii – za Máchovými verši „*Nad dálkou temných hor poslední požár plál*“ stála pouze

inspirovaná idea zapadajícího slunce, poněkud banální, zatímco výběr slov, jejich rytmus, barva, atmosféra stály mimo uměleckou inspiraci. Nestojí básnický génius přece jen také – ba právě - za konkrétními slovy a větami? Nezahrnuje lidový jazyk zrovna i básnické řemeslo, ono leckdy namáhavé hledání slov, škrtnání a přepisování, pod pojem „básnické inspirace“, a sice plným právem? Jistě ano! Po pravdě *nevíme* – a neumíme domyslet -, jak probíhala a co přesně znamená Boží inspirace biblických autorů a spisů. Nevíme, jak lidský um a život autorů spolupracoval s Božím Duchem a Boží Duch s lidmi! Evangelický teolog Jaroslav Vokoun (ve své knížce věnované Lutherovi) poznamenává, že „*Písmo je lidskostí Božího slova*“ (s. 78). Anebo jak o Bibli napsal kazatel Alois Adlof: její lidská slova jsou slovem Božím a „*mluví k nám lidsky pravdy věčné*“ (Přehled biblického učení, s. 7). Písma jsou *svatá*, tj. Bohem posvěcená, vyznamenaná a vydělená z ostatní literatury, povolána do Božích služeb: jako místo setkání s Kristem, jako nástroj Ducha, jako žezlo Kristovo, jako slovo Boží. Písma, Duchem vdechnutá – právě proto, že Duchem vdechnutá, vydechnutá a prodchnutá – jsou *užitečná a činná* v mnoha ohledech, včetně těch spásných: totiž „*aby duše vešla v pravý poměr k Bohu*“ (Adlof, s. 7). „*Jsou s to obdařit tě vírou v Krista Ježíše*“ (2Tm 3,14nn), v toto vtělené Slovo Boží, o němž Písma mluví, jenž skrze Písma hovoří a vládne.

Protestantští ortodoxové 17. a 18. století ozdobili svatá Písma pojmy **autorita, průzračnost, dostatečnost a účinnost**. Bible je nejvyšší *autoritou* v otázkách nauky a morálky, je rozhodčím a kritickým měřítkem (ne zrušením) tradice a teologie i duchovní zkušenosti. Co Bible říká, říká dostatečně *zřetelně* a srozumitelně (hlavním problémem je lidská nevíra, ne lidské nepochopení). A říká právě to, co *potřebujeme* vědět ke spáse a ke zbožnému životu. Přičemž Bible to nejen říká, ale svými slovy také *působí*: nejen člověka informuje, ale také formuje. Tyto pojmy jsou jistě správné, přece však – tváří v tvář reálné podobě Bible – někdy snad schematické a suchopárné. Písmo je nejen „*majákem, kompasem, chlebem*“, ale je také „*pevninou k výzkumu a k opanování*“ (Adlof, s. 8). Je nejen autoritou, naukovou či etickou, ale také čítankou, třeba pro děti před usnutím. Je nejen doktrínou, ale i milostným dopisem Božím (i mezilidským, srov. Píseň). Je nejen učebnou, ale také oním augustinovským hnízdečkem a hlubokým lesem. Je nejen zdrojem moudrosti, ale i pramenem radosti. A spíše než průzračnému či otevřenému oknu, za nímž se rozkládá „Boží krajina“, se podobá chrámové vitráži, která onu krajinu zachycuje v živých barvách. Luther proto nemluvil o biblické „*průzračnosti*“, jíž pronikáme, nýbrž o **jasnosti** Bible, jež ozařuje nás: Biblická slova se podobají lampičce, která svítí církvi na cestu, než se rozbřeskne Kristův den a také v našem srdci se konečně rozjasní. Písmo není zapečetěnou knihou, jíž je nutno rozluštit, uspořádat, a už vůbec ne „*mrtvou literou*“, kterou je třeba nějak přivést k životu. Nýbrž Bible sama veřejně vynáší své poklady (však se o Kristu káže, mluví, zpívá, píše) a sama koná své dílo v srdcích (dává posluchačům jistotu víry). Její pravda neleží zakódována mezi řádky, nýbrž promlouvá, jak ta slova leží a běží.

Ale co když člověk nereaguje, anebo Bibli překrucuje, či přímo pronásleduje a ničí? Je i takto zasutá Bible slovem Božím? Ano, je jím, i když člověk jejím slovům nevěří a odmítá je (srov. Jr 36; Mt 13,1-23 aj.). Je slovem Božím, i když člověka vzpurného zatvrzuje, mate a soudí (srov. Oz 6,5; Mt 13,13-15). Je jím i tehdy, když zrovna neučí a neutvrzuje, nýbrž také když člověka vyvádí z míry; a když se Davidova či Jeremjášova zoufalá slova stanou slovy čtenářovými. Ale je jím samozřejmě i tehdy, když se – kde a kdy se zalíbí Bohu - radost apoštolů stává naší radostí, když uvěříme jejich zvěsti a tak v ní poznáme, zakusíme Pána Ježíše (1J 1,1nn; J 20,29-31)! Bible je slovem Božím tak i onak, a zrovna i tehdy, když lidé Bohu „*skáčou do řeči*“. Písmo svaté není jednosměrnou depeší, v níž mluví a učí a hrozí či přikazuje, zaslubuje a utěšuje jedině Bůh (jak je tomu v Koránu). Nýbrž právě onen pro Bibli typický rozhovor a mnohohlas *Boží a lidský*, tu harmonický, tu zas šeredně disharmonický, je slovem Božím.

Užívání Bible

Této mnohotvářnosti Bible jistě odpovídá i mnohotvářnost jejího užívání. Písmo je podle homiletiky Dietricha Bonhoeffera nejprve knihou **kazatelovou**: Kazatel byl povolán, aby této knize zasvětil celý svůj život, aby ji pilně studoval, aby jí žil a vykládal ji sboru. Bible zachycuje prorocké a apoštolské zvěstování – a také onen zmiňovaný rozhovor Nebe a země – a chce se proto dodnes stávat zvěstováním a rozhovorem, kázáním, jež je „*Kristus sám, kráčeající coby slovo svou církví*“ (tak D. Bonhoeffer). Jako ve slovech Bible promlouvá Kristus, samo Slovo, tak podobně - odvozeně, závisle - smějí i slova biblického kázání být nazvána slovem Božím, jak učí reformovaná Druhá helvetská konfese (čl. 1,3).

Bible je tedy určena především ke **společnému** čtení, však i čistě „statisticky“ jsou její slova adresována většinou lidu - Izraeli či církvi (a pouze výjimečně jednotlivcům): Jejím prvním místem určení je církev; a církev je předním „*stvořením slova*“ (1. článek Bernského vyznání). K tomuto společnému čtení Bible patří také odborná práce *teologů*, kteří se znalostí původních jazyků promýšlejí biblické slovo a vedou s jeho pomocí rozhovor se současným poznáním. Bible je tak zásadně knihou *misijní*, knihou o misii a knihou k misii: Kristus do světa sice neposlal knihy, nýbrž lidi; nicméně právě Bible je jejich učebnicí i oporou a zdrojem jejich zvěsti a života. Společné čtení Písma nabývá přirozeně mnoha různých podob, Bible sama o nich hovoří, sama je spoluvytváří: Bible se stává nejen kázáním, ale také zpěvem, liturgií. Bible tíhne nejen k teologickému výkladu, ale přetavuje se i do rodičovského vyprávění a do písničky u dětské postýlky, do rozhovoru mezi přáteli či u rodinného stolu, do diskuse na skupince, do svědectví nevěřícímu kolegovi i do pracovní porady staršovstva. Biblické slovo si od nepaměti hledalo nejrůznější cesty – ústy člověka i psaným textem, hudbou i obrazem, uměleckým dramatickým vyjádřením, ale také – a především - dramaty a obyčejnostmi všedního života...

Bible chce být tedy čtena - a vždy byla čtena - také **osobně**, v tichu a v soukromí. Také zde různými způsoby: studijně, k vnitřnímu budování, průběžně i nárazově, ve větších celcích i po malých porcích, s poznámkovým blokem při ruce i s písničkou. K osobnímu naslouchání Písmu podle staré mnišské moudrosti proto patří jednak *modlitba* o porozumění, pravou víru i poslušnost, o dar a vedení Ducha svatého (*oratio*); dále *rozvažování* biblického slova, obsahové, ale i pocitové, racionální, ale i intuitivní (*meditatio*); a nakonec – kýžený výsledek – *spočinutí* v Bohu (*contemplatio*). Luther nahradil spočinutí *zápasem* (*tentatio*), *zkouškou*, v níž se má osvědčit naše věrnost Písmu, *pokusem*, z jehož zmatků se vždy znovu smíme vracet k Božím zaslíbením.

Ve společném i osobním naslouchání Písmu smíme přitom v Bibli hledat a nacházet nejen znalosti, ale i životní moudrost, nejen návody či příkázání pro život, ale samotný život z Boha, nejen zákon, ale i zaslíbení, nejen informace o Kristu, ale také Krista osobně. To on k nám mluví slovy biblických příběhů atd. – jako bychom spolu s Ježíšem a jeho učedníky putovali Galileou, jako bychom s lidem Izraele stáli pod horou Sinaj a byli s Davidem na cestách. Bůh nás – také nás, i naše života a naděje a zápasy - vplétá do textury Písem, na sebe navazujících, spolu hovořících a diskutujících. Však jsme to viděli výše: jako se mladší biblické spisy obracely o pomoc ke starším a nahlížely své otázky pomocí již daných slov („*Je psáno*“); jako víra v Bibli nespočívala pouze v kreativní aplikaci starých slov do nových situací, nýbrž byla i čtením života ve světle starých Písem: tak i my vstupujeme do Písem a stáváme se současníky dějin Izraele. Bonhoeffer o čtení Bible píše (Život v obecnství, Návrat domů 2006, s. 32-3): „*Není důležité, že Bůh přihlíží a účastní se našeho současného života, ale záleží především na tom, že my jsme dychtivými posluchači a účastníky Božího jednání v dějinách spásy, Kristova jednání na zemi, a jen pokud jsme tam, Bůh je tady dnes s námi. (...) Ve skutečnosti je*

mnohem důležitější, abychom věděli, co Bůh vykonal s Izraelem, se svým Synem Ježíšem Kristem, než abychom pátrali, co Bůh zamýšlí vykonat se mnou.“

Jak tedy číst Bibli? Společně, v církvi, v rodině, s přáteli, i osobně; jako studenti, s rozumem v hrsti, ale také jako děti, které s očima dokořán listují obrázkovou knížkou. A vždy s úctou k jejím slovům – „*pokorně, prostě a věrně*“ (Tomáš Kempenský, Čtvero knih o následování Krista, I. 5). Jak jsme už řekli: není potřeba, ba ani radno, hledat v Bibli zakódované zprávy. Naukám odvozeným a uhněteným z porůznu vybraných veršů, učitelům dovolávajících se zvláštních, neověřitelných vhladů nemusíme naslouchat a věřit. Apoštolové, ba sám Hospodin, si v Bibli „dávají práci“ s argumenty a s důkazy, přesvědčováním a vysvětlováním, rozumovým i citovým. Chce-li Písmo něco říci, pak to říká jasně, tu a onde možná složitě, jinde ale zřetelně, *výslovně*, uceleně. „*V prostotě a překvapující jednoduchosti září nám [v Bibli] sláva Boží*“, píše Adlof (s. 7). Jen pevné slovo dává jistotu víře. A svědomí svobodu.

Tento materiál

Ale dost slov úvodu. O Bibli bychom mohli psát dlouho. Vlastně tu jen těkavě koktáme. Neexistuje žádná jiná kniha, která tak zahýbala světem a člověkem! A která je tak důkladně a dlouhodobě zkoumána a komentována. A to ve všech myslitelných aspektech, včetně těch, o které nám jde v letošním programu 40 dnů s Bibli. Zájemcům o hlubší studium lze doporučit např. praktický úvod do umění biblického výkladu *Jak číst Bibli s porozuměním* od G. D. Feeho a D. Stuarta (Návrat domů, 2012, 3. vydání); nebo *Číst Bibli zase jako Bibli* (Česká biblická společnost, 2011), přehled tradičních i současných přístupů, z pera již zmíněného J. Vokouna. Také citovaná Bonhoefferova knížka *Život v obecnství* se hodí k rozjímaní nad čtením Písma.

Jakou cestu volí tento studijní materiál 40 dnů s Bibli? Z mnoha biblických textů, jež se nabízejí, můžeme pro omezený rozsah akce vybrat jen některé; a autor si po pravdě zdaleka není jist, že jeho výběr je nejlepší a skutečně reprezentativní. Musel prostě vybírat a mohl by vybírat i jinak; prosí tedy laskavé uživatele o shovívavost. Jako podklad *nedělních kázání* volíme příběhy z Lukášova evangelia, které vypravují o Ježíšově čtení Bible: jistě se mohou stát i pro nás útěchou a vodítkem. Začneme chvalozpěvem, kterým Maria programově shrnuje zvěst Starého zákona a udává tak tón celému Lukášovu evangeliu. Nahlédneme do Ježíšova duchovního zápasu, kdy mu Písmo bylo oporou v pokušení a kdy ho naopak lidé pokoušeli jeho vlastním výkladem. Uvidíme Krista, jak Bibli hájil své obviněné žáky a jak problematizující lidi volal k činné poslušnosti Písma. A nakonec uvidíme, co znamená, že Pán Ježíš byl ukřižován a vzkříšen podle Písem. Pro *studium ve skupinkách* vybíráme z širší biblického materiálu poetické a naukové texty, které z různých stran osvětlují jednak vnitřní dynamiku biblického kánonu, jednak některé aspekty Písma v životě víry. Pro *každodenní čtení* rozepisujeme alespoň část Páté knihy žalmů, zejména pak proslulý Ž 119, věnovaný právě Bibli.

Doufáme, že materiálu *40 dnů s Bibli o Bibli* se podaří podtrhnout význam Písma pro křesťanský život, osobní, rodinný i sborový, ale i pro celou společnost. Přejeme si, abychom „*jeho slovo velebili i rádi slyšeli a plnili*“, jak prosil Jan Hus jen pár dní před smrtí přátele v dopise adresovaném „*všem věrným Čechům*“ (10. června 1415): Totiž abychom si Bibli nově zamilovali, nově ocenili její vnitřní bohatství a pestrou krásu, její moc; abychom nacházeli důvěru v její slova, jež září sice prastaře a skromně, a přece jasněji než slunce, a staví náš svět do Božího světa.

David Beňa

Datum	Denní čtení	Kázání a biblické studium
21. 2.	Ž 107	Ž 19: Radost z Písma
22. 2.	Ž 108	
23. 2.	Ž 109	
24. 2.	Ž 110	
25. 2.	Ž 111	L 1,46-55: Písmo jako protestsong
26. 2.	Ž 112	Mt 1-2: Dvoudílné Písmo
27. 2.	Ž 113	
28. 2.	Ž 114	
1. 3.	Ž 115	
2. 3.	Ž 116	
3. 3.	Ž 117	
4. 3.	Ž 118	L 4,1-13: Písmo a pokušení
5. 3.	Ž 119,1-8	Žd 3-4: Živé Boží slovo
6. 3.	Ž 119,9-16	
7. 3.	Ž 119,17-24	
8. 3.	Ž 119,25-32	
9. 3.	Ž 119,33-40	
10. 3.	Ž 119,41-48	
11. 3.	Ž 119,49-56	L 4,14-30: Pokoušení Písma
12. 3.	Ž 119,57-64	2Tm 3,10 – 4,6: Učitelé a žáci Písma
13. 3.	Ž 119,65-72	
14. 3.	Ž 119,73-80	
15. 3.	Ž 119,81-88	
16. 3.	Ž 119,89-96	
17. 3.	Ž 119,97-104	
18. 3.	Ž 119,105-112	L 6,1-5: Záštitá Písma
19. 3.	Ž 119,113-120	2Pt 3,10-18: Pavlovy listy a ostatní Písma
20. 3.	Ž 119,121-128	
21. 3.	Ž 119,129-136	
22. 3.	Ž 119,137-144	
23. 3.	Ž 119,145-152	
24. 3.	Ž 119,153-160	
25. 3.	Ž 119,161-168	L 10,25-37: Výzva Písma
26. 3.	Ž 119,169-176	Ž 119: Písmákova modlitba
27. 3.	Ž 120	
28. 3.	Ž 121	
29. 3.	Ž 122	
30. 3.	Ž 123	L 23,26-49: Ukřižován podle Písem
31. 3.	Ž 124	
1. 4.	Ž 125	L 24,13-35: Kristus podle Písem

Biblické studium 1: Radost z Písma

21. – 24. února: Ž 19

Písmo je nejen „nejvyšší autoritou naší víry a života“, nýbrž také „Božím darem církvi, světlem a prostředkem společenství Boha a člověka“ (Vyznání víry CB, čl. 2). Čím ještě je pro nás Bible?

- **Žalmy a zákon:** Nejméně tři z žalmů se cíleně věnují životu zbožného člověka s Biblí, resp. s knihou zákona, Tórou (Ž 1; 19; 119). První žalm předznamenává - v kanonickém kontextu židovské Bible - nejen žaltář, ale i celý soubor tzv. Spisů (Ž, Př, Jb, Pís, Rt, Pl, Kaz, Est, Da, Ezd, Neh, 1-2Pa), a sice jakožto knihy vzniklé právě pod zorným úhlem Zákona. Tak je tomu i s Proroky (Dt 31,7-13: *Joz 1,5-9; Ž 1,1-3*). Příkázání Tóry jsou Boží dar (Lv 18,5; Dt 30,11-20; srov. L 10,25-28; Ř 7,14nn): pro jejich moudrost (Dt 4,5-8), ale zejména proto, že Zákonodárce je zároveň odpouštějící Spasitel (Ž 19,8a.15c: Ex 20,2; 34,6nn). V samotném žaltáři vidíme, že předmětem rozjímání žalmistů byl nejen Mojžíšův Zákon v úzkém smyslu, ale i další biblické spisy (89,3-5. 20nn; 132; srov. L 24,27.44n; 2Tm 3,16 aj.). Ty všechny osvěcují životní peripetie zbožných.
- **Tři sloky:** Ž 19 lze rozdělit do tří částí, pojednávajících tři různá témata (v2-7; v8-12; v13-15): **1.** chvalo zpěv stvoření, **2.** působení dokonalého Zákona a **3.** zápas s lidskou slabostí. Někteří vykladači se domnívají, že 1. část byla původně samostatnou písní (jako Ž 8; 104). Ovšem jednak se některé motivy prolínají celým žalmem (*řeč:* v2-5; v8nn; v15 | *světlo:* v6n; v9b | *všeobsáhlost:* v5-7; v10a; *hojnost:* v7; v11; v12; *čistota:* v6n; v8nn; v13n; *ne/skrytost:* v7c; v13). Jednak závěrečné verše 1. a 2. části (v7; v12) uvádějí téma dalšího oddílu. Navíc právě v tomto trojtaktu žalm přináší svou nezaměnitelnou výpověď.
- **Žalmový trojtakt:** Tři oddíly vykreslují tři různá místa Božího působení (stvoření, Písmo, lidská mysl); tři různé mluvčí a jejich řeči – a trojí naslouchání (řeči stvoření, řeči Písma, řeči lidského srdce); a také trojí svět čtenáře Bible (stvoření, Písmo, modlitba). Od všepromikajícího chvalozpěvu mimolidského stvoření (1.) přechází žalmista k oslavě osvěcující, srozumitelné řeči Božího zákona (2.), aby tak „zakopnul“ o nejasnosti ve své mysli a v lidském světě (3.). Ty nacházejí řešení v pokání a prosbě, ale i v novém rozjímání. Anebo jinak: řeč stvoření (1.) otevírá nový pohled na řeč Písma (2.) a ta zas pro zápasy lidského srdce (3.). Písmo (2.) otevírá oči i uši pro svět (1.) i pro lidi (3.). Zbožné srdce (3.) nezůstává uvězněno samo v sobě, nýbrž staví se do osvobodivého světla Písma (2.) i do světla přirozeného světa (1.). Naslouchání chvalozpěvu tvorstva (1.), rozjímání nad Písmem (2.), prosebná modlitba uprostřed zkoušek (3.): to je trojtakt žalmistovy víry. Jednostrannost ochuzuje, je škodlivá!
- **Řeč stvoření:** První oddíl vypráví o oslavném rozhovoru zejména nebeských stvoření (v2-7). Svědčí, že jsou stvořeny Bohem (v2n). Je jejich řeč pro lidi neslyšná (v4n v ČEP, ČSP), anebo není lidské řeči, kde by nebyla slýchána (v4n v B21)? Obojí je možné. Slunce jakožto reprezentant tohoto všeobjímajícího „rozhovoru“ je zároveň už symbolem zářivého zákona Božího z dalšího oddílu.
- **Řeč zákona:** Zákon je nazýván typickými tituly, postihujícími jeho různé funkce a účinky: zákon (tóra, naučení), svědectví, ustanovení, příkázání, bázeň, řády. Vlastnosti zákona jsou bezmála „božské“: dokonalý, pravdivý, přímý, ryzí, čistý, pravda, vzácnější než zlato a sladší než med. Také ovoce slov Zákona je dílem samého Zákonodárce (a Spasitele): zákon obnovuje život, učí moudrosti, přináší radost, dává člověku světlo, dává trvalost, popisuje spravedlnost (srov. J 1,1nn); jeho zachovávání v sobě skýtá odměnu (v12). Zákon se tu očividně nečte pouze jako návod či norma pro život, ale v nejširším slova smyslu jako škola moudrosti, záruka trvalosti, zdroj blaha atp.
- **Řeč srdce:** V člověku Zákon naráží na tajemství osobního hříchu a lidské omylnosti, ale i vlivu špatné společnosti, zlé vlády. Dokonalý zákon odhaluje lidskou nedokonalost (srov. Ř 3,19n). Odpovědí je leda kající prosba, resp. prosba o vysvobození a ochranu (v13n; srov. Mt 6,9-13). Jak „třinácté komnaty“ v lidské mysli, člověku samému nepřístupné, tak velké okolnosti lidského světa, jsou v Boží ruce. Naslouchání chvalozpěvu tvorstva, radostné rozjímání nad Písmem i kající modlitba se Bohu – dej to Bůh – líbí (v15).

Biblické studium 1: Radost z Písma

21. – 24. února: Ž 19

Písmo je nejen nejvyšší autoritou naší víry a života, nýbrž i Boží darem církvi Kristově, světlem a prostředkem společenství Boha a člověka. Čím ještě je pro nás Bible?

Náměty k rozhovoru

- Co pro nás znamená Bible? Co o ní věříme? Co od ní očekáváme? Co v ní mám rád; a co mě naopak nezajímá či snad mate, ne-li odpuzuje?
- Jakými slovy popisuje žalmista Boží zákon? Jaké kvality mu připisuje? Co pro něj zákon znamená? Proč asi? Co Zákon znamená pro nás?
- Jak souvisí první část žalmu (v2-7) s verši věnovanými Bibli (v8-12)?
- Jak souvisí verše o Bibli s poslední částí žalmu (v13-15)?
- Proč asi má žalm právě tyto tři části? Co to vypovídá o správném čtení Bible?
- Jaké jsou mé zkušenosti s Bibli?

Kázání 1: Písmo jako protestsong

25. února: L 1,46-55

Jak čte Maria Bibli? Učí nás číst ji jako knihu o Bohu – a o jeho Mesiáši -, který se zastává ponížených, a pyšné pokořuje. Maria ve svém Magnificat shrnuje starozákonní Písma a udává tón evangeliu: V Ježíši, v Kristu narozeném z dívky nízkého stavu, navíc panny, se ztělesňuje revolta Božího milosrdenství proti hříchu.

1. Maria o Bohu a o sobě (1,46-49a)
2. Maria o Bohu a o světě (1,49b-53)
3. Maria o Bohu a o Izraeli (1,54-55)

- **Magnificat:** Podobně jako ostatní nz evangelia začíná L vypointovaným *shrnutím* sz Písem a programovým *nástinem* evangelia: Mt bude vyprávět o Králi (1,1-17: 1,18 – 2,23), Mk o napřimování Boží cesty (1,1-3: 1,4nn), J o přebývání stvořitelského Slova mezi lidmi (1,1-18: 1,19 – 2,12). Mariin Magnificat (latinsky „*Velebí*“) předznamenává L jako „evangelium žen a dětí“ (1,1 – 2,50): Bůh zachraňuje maličké, a to jednak soudem nad velikáštvím, jednak stvořením z mála, ba z ničeho, jak ukazuje typicky sz div těhotenství neplodných (1,5nn; 1,26nn; srov. Gn 17,15nn; 25,21; 29,31; 30,22; Sd 13,2n; 1S 1,1nn; 2,5b; Iz 54,1n). Právě tak Bůh naplňuje své slovo, svou smlouvu s Izraelem (L 1,17.45.54n.68-73).
- **Mariina Bible:** Maria vidí své těhotenství ve světle Bible; zvl. příběhy biblických žen a příběh exodu jsou jí klíčem k porozumění. Magnificat je ozvěnou Chanina žalmu (1S 2,1-10), ale i ostatních ženských – vesměs válečnických – zpěvů (Ex 15,21n; Sd 5,2nn; srov. Jud 15,2nn). Bible je Marii zásobnicí slov (**1,46n:** Ž 103,1; 35,9; Ab 3,18 | **1,48a:** Ex 2,23-25; 1S 1,11; 9,16; Gn 29,32 | **1,48b-49a:** Gn 30,13; Ž 71,17; Mal 3,12 | **1,51-53:** Př 3,34; Ez 21,31; Jb 5,11; Ž 107,33-43 atd.): Maria na sebe vztahuje sz slova o lidu i o jednotlivcích: ztělesňuje Izrael, ale je i novou pramáti jako Lea, obětující matkou jako Chana, bojovnicí jako Jael.
- **Nade všechny ženy:** Alžběta nazývá Marii „*matkou mého Pána*“, ženou „*nade všechny ženy*“ (L 1,42-45; 1,28). Děje se tak po vzoru některých sz žen (Gn 30,13; Sd 5,24; srov. Jud 13,18). Maria je nade všechny jednak pro své dítě – žádná jiná žena nepřivedla na svět Syna Božího! -, jednak pro svou víru: Je z oněch velkých žen vlastně nejmenší, nejpasivnější; nebojuje, jen poslušně věří Božím slovům (L 1,38.45.48n).
- **Trojí Mariin pohled:** Maria zpívá o svém mateřství (1,39-45), a přece mluví nemateřsky, či snad právě mateřsky, **1.** o svém vyvýšení Bohem (1,46-49a), **2.** o Božím soudu nad pyšnými pány a o spáse utlačených (1,49b-53) a **3.** o Boží věrnosti vůči Izraeli (1,54n). O to vše jde v této nazaretské dívce a jejím synáčkovi: Mariino povýšení se týká *všech* ponížených (1,47n.52). Ten, kdo „*učinil veliké věci*“ pro ni, „*učinil sílu svým ramenem*“ v pomoci utlačeným a v soudu pyšných (1,49.51-53). Ke slovu v ní nově přichází prastaré smluvní Boží milosrdenství vůči pokolením Izraele (1,50.54n). Rovina osobní, politická a biblická, smluvní se v Mariině písni prolínají a překrývají. Stejně jako se v písni prolínají a překrývají Mariina současnost, izraelská minulost i budoucnost světa.
- **Mariin protestsong:** Kde a kdy a jak se její slova naplnila? V malých příbězích smělých žen, ve velkém exodu lidu z Egypta (srov. 2S 7,18nn). V Kristu a jeho zázracích, zvl. v jeho vlastním zmrtvýchvstání! Nejprve však *pod opakem* Kristovy nenápadnosti a služby, ponížení a opuštěnosti, bolesti a smrti kříže (L 2,1nn.34n; 9,18-27.51-62; 23,32-49; srov. F 2,5nn)! Mariina slova se jistě naplňují i ve vnitřní svobodě utlačených v dějinách a dodnes (srov. černošské spirituály), ve všedním zápase o spravedlnost. A naplní se v poslední den, v „*den Hospodinův*“. Maria ze slov Písma skládá protestsong: čte Bibli očima exodu; a izraelskou existenci, bídnou a okupovanou, vidí optikou právě takové Bible. Boží slova (1,38.45.55) dodávají sílu a nadějnou důvěru všem, kteří zpívají s Marií. Jakými brýlemi vidíme my svůj svět? Jak čteme Bibli?

Doporučená liturgická čtení: Ž 111; Ex 2,23-25; Ga 4,4-7

Související písně z kancionálu: 25, 112, 171; 10, 17 atp.

Biblické studium 2: Dvoudílné Písmo

26. února – 3. března: Mt 1-2

Písmo je dvoudílné. Jaký je vztah obou dílů? Jak navazuje Nový zákon na zákon Starý? A jak máme číst Starý zákon? Způsob, jímž Mt 1-2 užívají Starého zákona, může leccos napovědět o vzájemnosti SZ a NZ.

- **SZ a NZ:** „Nový zákon je skryt ve Starém, zatímco Starý je odhalen v Novém zákoně“ (Augustin). Považovat ale SZ za neúplný a NZ za jeho výklad, je příliš schematické. Také jiná tradiční pojetí vztahu SZ a NZ, jakkoli opodstatněná (zaslíbení - naplnění, předobraz - skutečnost, zákon – evangelium), nevystihují celé bohatství vztahů. NZ nenabízí metodiku „křesťanského výkladu“ SZ; je spíše výkladem *Ježíše jakožto Krista*, a to právě ve světle sz Písem: Ježíš je naplněním smluv Hospodinových, pokračováním příběhu Izraele. Jako už v rámci sz kánonu byly nové události vyprávěny „*podle [starších] Písem*“, tak se sz události a texty stávají rámcem pro vyprávění o Ježíši (L 24,27 aj.). Písma Izraele jsou kritériem, církev je přijímá, aniž by upravovala jejich text (Mt 5,17nn; 2Pt 1,16nn). Zároveň platí, že jako v rámci sz kánonu nové události či texty pozměňovaly vyznění událostí a textů starších, tak i Kristus dává nové vyznění celé Bibli (Ř 16,25n; F 3,4nn; 1Pt 1,10nn).
- **Mt 1-2:** SZ se v NZ objevuje v různých „rolích“: někdy je text SZ vykládán (Mt 19,3nn), jindy je zas výkladem nz událostí (J 3,14n); někdy je NZ rozřešením sz problému (Žd 10,1nn), jindy zas naopak SZ přináší řešení nz otázky (Ř 1,16n). Příkladem pestrého užívání je Mt 1-2: navrhuje, aby se lidé, rozdělení do skupin, sami pokusili - četbou sz citací v jejich původním sz kontextu – vysvětlit, proč a jak NZ užívá sz Písem.
- **Rodokmen:** Mt 1,1-17 shrnuje dějiny Izraele jako předeheru Ježíšova příchodu (srov. 1Pa 1-9). Nápadná je zmínka „nehodných“ žen (Támar, Rachab, Rút, „*žena Uriášova*“): zahrnutí nežidů, překročení zákona vírou, překonání hříchu milostí. Nápadná je „čtrnáctková“ symetrie (v17): vznikne, když Davida započítáme 2x a vynecháme tři krále mezi Joramem a Uzijášem (v8c). Proč tato úprava? Snad aby vyšla číselná hodnota jména „David“ v hebrejštině (srov. v1): dějiny Izraele jako dějiny mesiášské (2S 7).
- **Immanuel:** Iz 7,1-17, odkud pochází citát v Mt 1,23, je slovem do situace obleženého Judska za efraimsko-syrské války. Mladá žena (králova, či prorokova manželka?), jež nosí pod srdcem chlapce – v jehož útlém věku má dojít k pádu Samaří (721 př. Kr.) – je znamením pro Achaza. Proč Matouš cituje Iz 7,14? Jednak jistě aby Písmem doložil mesiášské narození z panny (o němž Iz 7 v hebrejštině vlastně nemluví); jednak aby Ježíše představil jako znamení, jímž Bůh vzdoruje bezbožnosti Izraele té doby. Mt 1 není výkladem sz slova („Kdože bude ten Immanuel?“), nýbrž sz slovo je spíše výkladem Ježíše co Immanuela.
- **Betlém:** Naopak oddíl z Mi 5,1 v Mt 2,6 je Herodovými zákoníky pojímán jako předpověď budoucího Mesiášova narození v Betlémě. Sám verš, natož jeho kontext (Mi 5,1-14), nastoluje palčivou otázku Mt: *Jak vládne Mesiáš (7,28n; 16,13-24; 22,41nn; 27,27-54)?* Mi 5 vykládá Ježíšovu službu a smrt jako královský boj; křížem je ale sz text přeznačen, všechna násilná moc je souzena; Boží moc se stává mocí kříže.
- **Egypt:** Události z Mt 2,13-15 jsou vyprávěna jako naplnění proroctví z Oz (11,1). Tam je ale zřejmé, že nejde o předpověď budoucnosti, nýbrž Ozeáš líčí dávné události exodu jako napomenutí pro své současníky. Písma se někdy citují bez ohledu na původní smysl; zásadní je, že nové události se odehrávají „*ve shodě s Písmem*“. Zároveň je Ježíš představen jako „nový Izrael“: prochází stejnou cestou jako jeho lid (Mt 3-4 atp.).
- **Ráma:** Vraždění nevíňátek je „*naplněním*“ Jeremjášových slov o budoucím potěšení rozvráceného Izraele svých dnů, o návratu ze zajetí (Mt 2,18; Jr 31,15-20). Podobně jako zas nářek babylonských zajatců byl ozvěnou Ráchelina (a Jákobova) nářku nad její smrtí (Gn 31,16-20). Biblické pojetí času není jednoduše lineární, nýbrž na časové přímce se spíše odehrává takříkajíc „*stále to samé*“: Jako je Ježíšův příběh naplněním a reprízou *exodu* z Egypta, tak je i reprízou a naplněním babylonského *exilu* a návratu z něj.
- **Nazaretský:** Proroctví o „*Nazaretském*“ či „*Nazorejském*“ (Mt 2,23) se ve SZ nevyskytuje. Snad Mt naráží na Iz 11,1, kde je budoucí král nazván „*Výhonkem*“ (hebr. necer). I zde Mt užívá Písma „*kreativně*“, ve smyslu tehdejšího židovství: argumenty musely být přesvědčivé. Nebyly jen předpověďmi, nýbrž předně *biblickým* výkladem Ježíšovy osoby. Jak také jinak než biblicky, než řečí Božích smluv mluvit o Mesiáši!

Biblické studium 2: Dvoudílné Písmo

26. února – 3. března: Mt 1-2

Písmo je dvoudílné. Jaký je vztah obou dílů? Jak navazuje Nový zákon na zákon Starý? A jak máme číst Starý zákon? Způsob, jakým Mt užívá Starý zákon, může napovědět leccos o vzájemnosti SZ a NZ.

Náměty k rozhovoru

- Rozdělte se do menších skupinek, z kterých každá si prostuduje původní kontext a smysl jednoho ze starozákonních citátů v Mt 1-2. Proč asi Mt cituje zrovna odtud a co tím chce vyjádřit v kontextu evangelia? Jaký význam mají Písma pro novozákonní autory?
- Mesiášův rodokmen (Mt 1,1-17):
- Panna a Immanuel (Mt 1,23 a Iz 7,1-17):
- Narození v Betlémě (Mt 2,6 a Mi 5,1nn):
- Povolání z Egypta (Mt 2,13-15 a Oz 11,1nn):
- Pláč v Ráma (Mt 2,18 a Jr 31,15-20):

Kázání 2: Písmo a pokušení

4. března: L 4,1-13

Jak čte Ježíš Bibli? Poslušností vůči jejím slovům odolává pokušením. Ve křtu naplněn Duchem svatým k úkolu Syna Božího, je na poušti vystaven trojímu ďábelskému pokušení. I nám Bible pomáhá bojovat s pokušením.

1. Pokušení chleba a chudoby (4,1-4)
2. Pokušení království a vlády (4,5-8)
3. Pokušení chrámu a zázraku (4,9-13)

- **Ježíš na poušti:** Křest v Jordánu i čtyřicetidenní pobyt v poušti spojují Ježíše s exodem lidu z Egypta a s útrapami čtyřicetiletého putování (1K 10; Dt 8; Ž 106 aj.): Kristus ztělesňuje lid Izraele. Navazuje tu ale také na postícího se Mojžíše a Eliáše, příp. hladovějícího Davida, reprezentanty Zákona, Proroků a Spisů, tři oddílů izraelských Písem (Dt 9,9; 1Kr 19,8; Ž 42; L 24,44). Překlady říkají (L 4,1n), buď že *Duch* vodil Ježíše pouští čtyřicet dní (ČEP, ČSP aj.), anebo že *ďábel* po čtyřicet dní Ježíše pokoušel (BK, B21 aj.): Poslušný bývá podroben zkouškám, síla je ohrožena vyprahlostí, „temná noc duše“ není opakem duchovní plnosti. Tomu odpovídá i povaha pouště: je místem modlitby, ale i ďábelství (L 4,42; 5,16; 9,12; 8,29). Kristus - ve křtu spojený s hříšníky, naplněný Duchem a označený za Syna (L 3,21n) - je veden nejprve vstříc zkoušce.
- **Pokušení:** Prolhaný žalobce (Za 3,1n; Gn 3,1.4n; J 8,44) pokouší Krista v jeho synovské identitě (L 4,3,9; 3,22). Jde jistě o *všelidská* pokušení, mojžíšovská, elišovská, davidovská: pokušení hmotné nouze (L 4,1), mocenské bezvýznamnosti (L 4,5), duchovní všednodennosti (L 4,9). Lid Izrael v nich u mořského *křtu* a na *poušti* selhával (Ex 14,10nn; 16,2nn; 17,1nn; srov. 1K 10,1nn). Ovšem jde tak i o pokušení *mesiášská*: právě proto, že Ježíš je Syn Boží, zmůže to či ono, resp. má dokázat, co zmůže. Ďábel Ježíšovi „radí“, nejen jak řešit momentální nouzi (L 4,1-3), ale také jak v sociální, politické a náboženské oblasti naplnit poslání Syna Božího: svémyslnou aktivitou (L 4,3), spojenectvím se Zlým (L 4,7), vynucováním Božího zásahu (L 4,9-11). Ježíš ale cestu efektního *čarování* odmítá, a setrvává na cestě *zvěstování* (2,46; 4,15.18.43n), *osobní služby* potřebným formou *divu*, *divu* co *mesiášského znamení* (4,31nn.38n atp.); zůstává na cestě *kříže*.
- **Je psáno:** Ježíš ďáblu odpovídá slovy Písma - pasáží popisující izraelské pouštní zkoušky a izraelská selhání (Dt 8,3; 6,13; 6,16): Mojžíš tu lid varuje před zapomnětlivostí, nevděkem, namyšleností, zoufalstvím. Ježíš ďáblu „odpovídá“, ale nediskutuje s ním: v citovaných verších jde o závislost (L 4,4), službu (L 4,8), respekt (L 4,12) vůči „*tvému Bohu*“; nejde v nich o ďábla. Co když ale, řečeno se Shakespearem, „*ďábel i Bibli cituje, když mu to přijde vhod*“ (L 4,10n: Ž 91,11n); a nemusí ji ani překrucovat či verše vytrhávat z kontextu? Ježíš tu rozpoznává pokušení Boha: nedůvěru v jeho péči, netrpělivost, modlářské opovržení příkázáními (L 4,12: Dt 6,14-18; Ex 17,1-7). Díky Písmu Kristus ob stojí: Písmo určuje a osvětluje jeho cestu, tvoří základ jeho zvěsti i identity. Jako Kristus odmítá „čarovat“ s Boží mocí, „nečaruje“ ani s Božím slovem: citace z Dt nepůsobí na způsob mantry, nýbrž Kristus poráží ďábla *poslušností*, věrností tomu, co „*je psáno*“ (Jk 4,7; Ef 4,25nn; 1K 4,6 aj.).
- **Ježíš, ďábel a my:** Mohl ďábel dát Ježíši království světa (L 4,6n; Ef 2,2; Zj 13,2), anebo zas jen lže (J 8,44)? Pouštní příběh otevírá Kristův střet s mocnostmi (L 4,31-37.41; 8,26-39; 9,37-43; 11,14-26 aj.), jenž vrcholí *ukřižováním*! Právě takto poražen ale Ježíš panuje a vítězí – v náš prospěch (L 22,3.28; 23,1nn; Fp 2,5nn; 1K 15,24-26; Ef 2,1nn; Ko 2,9nn; Žd 2,14n; 1J 3,7nn; Zj 12 aj.). Otcové rané církve nebo J. Hus či M. Luther byli přesvědčeni o realitě ďábelských útoků na víru a život křesťanů: křesťan je pokoušen zejména nevěrou vůči slovu Božímu a nevěrou vůči svému pozemskému povolání (2Tm 3-4; Ef 5,21 – 6,17 atp.). Vzдорovali jim v skrytosti modlitebního zápasu, leckdy „neortodoxního“, a veřejným biblickým zvěstováním: Kde zní jasné slovo, tam se i tma života může projasnit; tam je možné pokání a odpuštění i nové naplnění Duchem.

Doporučená liturgická čtení: Ž 118,1-12; Dt 8,1-6; Jk 1,2-4.12

Související písně z kancionálu: 79, 97; 272, 458, 464 atp.

Biblické studium 3: Živé slovo

5. – 10. března: Žd 3,1 – 4,13

„Slovo Boží je živé, působící, ostřejší než dvousečný meč.“ Jak je to možné? O jakém slovu je tu řeč? A co to vůbec znamená?

- **Boží slovo v Žd:** Jakkoli Žd ví o stvoření světa slovem i o Božím promluvení v Kristu (1,2n; 11,3), odkazují řecké výrazy „logos“ (slovo) či „réma“ (řeč) a významově související slovesa v Žd většinou buď k výrokům či textům SZ (1,1n.5nn; 4,7!; 12,19), anebo ke křesťanskému kázání (1,2; 2,2n; 4,2; 5,11.13; 13,7). Ve slavném oddílu Žd 4,12-13 je slovo Boží „živé“, tj. přináší a „mocně působí“, co říká - zde odhalení pravdy o lidském srdci (srov. 1,3; 2,2n; 4,2.12; 12,9). Slovo Boží není jen vzkaz od Boha či slovo o Bohu; nýbrž mluví, ba jedná v něm „živý Bůh“ osobně (srov. 4,12-13a a 4,13b; 3,12).
- **Kázání:** Žd 4,12n je součástí obšírné výzvy k věrnosti (3,6.14; 4,1.11) vůči věrnému „veleknězi“ Ježíši (2,13-18 | 3,1 – 4,13 | 4,14nn). Výzva má formu komentáře sz textu a lze ji členit následovně: **1.** výzva k věrnosti Kristu (3,1-6), **2.** sz text coby důkaz výzvy (3,7-11), **3.** výklad sz textu (3,12 – 4,11), **4.** závěr (4,12n). V oddílu Žd 3,1 – 4,13 máme před sebou vlastně nz kázání na sz text! Žd 4,12n je jeho vyústěním či obsahovým shrnutím (šlo o odhalení a odsouzení jakkoli skryté lidské nestálosti). Jde také o zvolání úžasu nad živostí a působením takového kázání (ono skutečně odhalilo a odsoudilo...). Slovo Písma žije a působí ve výkladu!
- **Komentovaný text:** Komentován je Ž 95,7d-11 ve verzi řecké Septuaginty. Už sám Ž 95 je komentářem neblahých událostí exodu (Ex 17,1-7: zvl. v2.7; Nu 14: zvl. v21-23; Nu 20,1-13), přebásněných ovšem optikou stvoření (Ž 95,4-7; Ex 14,15nn; 15,1nn; Gn 1,2.9n) a chrámu (Ž 95,1n.6.11b; srov. Dt 12,9nn), ale i království (Ž 95,3.7; srov. 2S 7). Exodus je v žalmu vřazen do každodenní bohoslužby Izraele (Ž 95,1-3; srov. Ž 114), ale také do aktu počátečního stvoření, jmenovitě stvoření vod (Ž 95,4-7; Ex 14 a Nu 20). Tímto spojením exodu s chrámem a stvořením je ještě posílen modelový, pro všechny generace určující charakter exodu (95,7d-11; srov. Ex 12,43-49; 13,3nn; Dt 6,20nn; Ž 78; Mt 26,26-29 atp.): Žalmistova generace („dnes“) jako by vycházela z egyptského otroctví vstříc službě Bohu (Ex 4,22n), má být ale lepší než generace exodu! Nemá Boha pokoušet nedověrou a zatvrzovat srdce svémyslností, nýbrž Boha s důvěrou uctívat (srov. 1K 10,1nn). Stejně to v logice žalmu platí vůbec pro každou generaci („dnes“), jak biblické typologii exodu správně rozumějí např. černošské spirituály („Kdo se bojí vodou jít“, „Dál tou vodou“ atp.).
- **Komentář textu:** Žd 3-4 komentuje žalm 95 a navazuje tedy na jeho strategii: Nejen glosuje události exodu v jejich typologickém dopadu („Uslyšíte-li dnes“), ale ve svém chrámovém - a exodickém! - kontextu (Žd 2,14-18 a 4,14nn; 3,1-6) nechává zaznít i slovům o stvoření (Žd 4,3nn; Gn 2,2) a o království či zemi (Žd 4,7n; Joz 22,4): Žalmové „dnes“, stejně jako už to exodické (např. Ex 12-13), trvá až dodnes - varující, rozsuzující apel sz Božího slova je stále „živý“ a aktuálně „působící“ (Žd 4,12n). Žd 3,12 – 4,11 asi ve třech krocích komentuje pointy žalmu, zejména v7d-8 a v11 (Žd 3,15; 4,3.5.7): **a.** varování před nevěrou, která dodnes probouzí Boží hněv; **b.** význam víry, která dodnes otevírá vstup do odpočínutí Božího; a **c.** pravý smysl Božího odpočínutí dodnes otevřeného víře a uzavřeného neposlušnosti (Žd 3,12-19 | 4,1-3a | 4,3b-11). „Odpočínutí“ znamená v Ž 95,11 jednoduše život v zemi zaslíbené, cíl exodu (Joz 22,4; Dt 12,9; 2S 7,1 aj.). Provázáním s Božím stvořitelem odpočinkem z Gn (2,2) a s kontrastem vůči Joz (22,4) - interpretační metodou pozdějšími rabíny zvanou „gezera ševa“, tj. spojením několika veršů užívajících téhož slovíčka – dostává pojem „odpočínutí“ širší význam (Žd 4,3nn). Žd 3-4 tím vlastně nic nepřidává, jen zvýrazňuje, co dělá už žalm: z událostí exodu dělá prototyp pro každou příští generaci.
- **Živé slovo:** Výrok z Žd 4,12n se netýká niterného uchvácení člověka, nýbrž trvalé – zde varující, usvědčující – objektivní platnosti Písma. Není tu řeč o lidské zkušenosti, nýbrž o biblickém textu a (!) jeho výkladu, kázání: Platnosti, nároku, soudu Písma nelze uniknout. Stejně ale i zaslíbení evangelia daná víře jsou trvale a účinně platná (Žd 3,6; 4,1n.9-11). Písmu je možno důvěřovat: zůstává Boží aktuální řeč.

Biblické studium 3: Živé slovo

5. – 10. března: Žd 3,1 – 4,13

„Slovo Boží je živé, mocné, ostřejší než dvousečný meč.“ O jakém slovu je tu řeč? Jak je to možné? A co to vůbec znamená?

Náměty k rozhovoru

- Připomeňme si známý text Žd 4,12-13. Co se tu říká o živém působení Božího slova? Jak je to možné (srov. 4,13ab)?
- Tyto věty komentují předcházející oddíl (Žd 3,1 – 4,11), který zas navazuje na Žalm 95 (Žd 3,7-11). Není nutné zacházet do detailů epištoly, přečtěte si ale citovaný žalm 95. O čem vypráví? Jak o tom vypráví? Jak byste v jedné větě vyjádřili jeho poselství?
- Kde se v něm vidíte? Jak mluví k nám?
- Nyní ale přece jen nazpět k Žd 3,7 – 4,11? Můžete si oddíl rychle projít ve třech menších úsecích: nejprve 3,12-19, poté 4,1-3 a nakonec 4,4-11. Co to epištola dělá s žalmem?
- Ještě jednou tedy: co vlastně říká Žd 4,12-13? O čem je tu řeč, mluví-li se o slovu Božím? Co znamená, že je živé a mocné, působící? Co to znamená pro nás?

Kázání 3: Pokoušení Písma

11. března: L 4,14-30

Během kázání v Nazaretě je Ježíš vystaven pokušení ze strany posluchačů – uzpůsobit své kázání a dílo jejich gustu. Ježíš svodu odolává Písmem, které pokušitele soudí. Bible nám někdy říkává i to, co nechceme slyšet.

1. Nadšení Ježíšových posluchačů (4,14-23)

2. Ježíš vzdoruje jejich nadšení (4,24-27)

3. Vraždivost Ježíšových posluchačů (4,28-29)

- **Událost v Nazaretě:** O Ježíšově kázání doma (L 1,26.56; 2,4.39.50) vypráví i další synoptici (Mt 13,53nn; Mk 6,1-6). Buď ovšem L dává události jiné vyznění, anebo jde o jinou událost: Zatímco v Mt a Mk příběh navazuje na sérii zázraků (a najdeme ho uprostřed evangelia), jde v L o první počín Ježíšovy služby (4,14nn). Zatímco v Mt a Mk jde o zázraky, přičemž kázání je „kulisou“, stojí v L v popředí kázání (L 4,14-22.25-27), přičemž zázraky jsou teprve na obzoru (L 4,23: 4,31nn?). Zatímco v Mt a Mk jde o nevíru, kvůli níž Ježíš vykoná jen několik málo divů, jde v L o zhrzenou víru, jež se zvrátí ve vraždivost (L 4,22n.28n). V L je událost provázána s předchozím oddílem (L 4,1 a 4,14; 4,5.9 a 4,29; 4,3a.9b a 4,22n): jde o další pokušení.
- **Synagóga:** Ježíš měl „ve zvyku“ navštěvovat synagógu (L 4,16.44; 6,6), spíše „školu“ než modlitebnu. L popisuje synagogální dění: muži předčítají z Bible; čte se ze svitku – kumránský „Velký svitek“ proroka Izajáše, vystavený dnes v Jeruzalémě, má na délku 7,5 m, předčítaný oddíl (tehdy nečíslováno) se ve „Velkém svitku“ nachází ve 49. sloupci. Přechtený oddíl, běžně tedy z Tóry, se doplňuje z Proroků (či Spisů). Zde není zmíněno čtení z Tóry, nýbrž jen z Proroků. Tento čtený oddíl je komentován, a sice z 1-2Kr, odkud Ježíš vypráví popaměti (srov. L 2,46n).
- **Slovo a čin:** Ježíš čte Iz 61,1-2a (či snad pokračuje dál? L cituje podle řecké Septuaginty). Jde o programové prohlášení - „*Dnes se naplnilo toto Písmo ve vašich uších*“ (L 4,21) -, o poetický popis Ježíšovy služby (L 4,14n.31-44 atd.; srov. 1,46-55): Ježíš uskutečňuje jakési „*milostivé léto*“ (Lv 25), o nápravu a obnovu poměrů, „restart“ exodu z (dlužního) otroctví, o „reset“ pokřivené spravedlnosti; sám Hospodin se vrací do Izraele (Iz 61). Jak přesně se to vše naplní, zůstává otevřeno – důraz v L 4 spočívá na *slyšení* („*ve vašich uších*“), na trpělivé naději ve slíbenou spásu, a ne na vidění a zkušenosti, bezprostředním uskutečnění (L 4,21; srov. Ř 8,18-26). Určitě zavřená je cesta revoluce a čarodějných efektů (srov. L 4,3.7.9n).
- **Pokušení:** Posluchači přitakají a vyrozumívají důsledky (L 4,22n): Ježíš má svá slova hned uskutečnit, má doma konat zázraky, Ježíšovi sousedé by neměli být pozadu za ostatními. Vzhledem k okupaci a neutěšené sociální situaci Galileje jde o porozumění pochopitelné, Ježíš v něm ale vidí pokušení vlastního gusta, patriotismu, konkurenčního myšlení, přivlastňování si Ježíše, pokušení nespokojenosti s pouhým zaslíbením (L 4,3nn; Ex 17,2-7): Ježíš proto text Iz relativizuje, upřesňuje příběhy o divotvorných prorocích Eliášovi a Elíšovi (1Kr 17,1nn; 2Kr 5,1nn): Ani oni nepomohli všem, nýbrž jen několika potřebným, konkrétně jedné *neizraelské* vdově a jednomu *nepříteli* Izraele: Boží spása je nejprve osobní, ne obecná; je darem prosící víře, ne benefitem, na který má člověk rodový nárok. Ježíšova vlastní služba bude právě takto osobní...
- **Soud:** Ježíšův výklad se v hlavách posluchačů stává pokoušením Ježíše (L 4,22n). Ježíš se krajanům odpírá; a Písmo se odpírá těm, kteří chtějí zaslíbení bez ohledu na plány slibujícího, spásu bez kříže – kteří chtějí Boha, aniž by věnovali pozornost jeho slovu (Oz 4,6). Slovo pak člověka soudí (L 4,28n; 8,9n; Mt 13,10-17). Netrháme Kristu Bibli nadšenecky z rukou? Neděláme z ní metodiku prospěchu a úspěchu? Umíme Písmu naslouchat a dočkat Božího času, důvěřovat Ježíšovým způsobům (Fp 2,1nn; Jk 1,19nn)?

Doporučená liturgická čtení: Ž 119,49-56; Iz 61,1-11; 2Tm 4,1-8

Související písně z kancionálu: 232, 235, 245; 240, 282, 445 atp.

Biblické studium 4: Učitelé a žáci Písma

12. – 17. března: 2Tm 3,10 – 4,5

„Žádný učený z nebe nespádl“, každý jsme měli a máme nějaké učitele, všichni jsme něčimi žáky. A to i v životě víry, v poznání Bible, její zvěsti. Jak rozpoznat pravé učitele od falešných, zdravou nauku od zavádějící? A dobré žáky od nezdárných?

- **Poslední dny:** Ns křesťané žili s vědomím krátkosti času (Fp 4,4n; 2Pt 3; Zj 22,20). S Kristovým křížem, vzkříšením a nanebevstoupením, resp. s darem Ducha svatého, který věřícím dává podíl na Kristu, vstoupil tento věk do poslední etapy (Sk 2,17.33; Ř 8,18nn; 1Te 4,13 – 5,11; 1J 2,18). Ta je charakteristická mj. křesťanským utrpením, a také úpadkem mravů a úspěšným působením bludařů (1Tm 4,1nn; 2Tm 2,14 – 4,8; Tt 1,10nn; 2Te 2; 2Pt 3; 1J 2,18nn; Jd 3nn; Mt 24,4nn aj.). Svod a úpadek není otázkou budoucnosti (srov. 2Tm 3,1nn a Ř 1,29nn), už Timoteus se má chránit (2Tm 3,1.5b; srov. 2,14nn; 1Tm 1,3nn; 4,1nn) a stále se upamatovávat na správné vzory a zdravou nauku (2Tm 3,10nn; srov. 1,3-5.13n; 2,14).
- **Bludy a bludaři:** Apoštolové se potýkali s různými falešnými naukami. Některé popíraly Kristovo lidství (1J 2,22n; 4,1nn), jiné dostatečnost kříže (Ga 1-4; Ř 1-4; Žd); jedny zpochybňovaly Kristův návrat (2Pt 3), jiné hlásaly jeho bezprostřednost (2Te 2-3; Mk 13,21n), ba dokonce, že naše vzkříšení už nastalo (2Tm 2,18); některé nařizovaly přísnou askesi (1Tm 4,1-5), jiné nabízely libertinismus a konec světských řádů (1K 5-6; Ř 13), další zas vyšší poznání (Ko 2,16nn). „Mýty“, o kterých je řeč v pastorálních epištolách, měly zřejmě židovský původ, točily se kolem výkladu Zákona, a ustily leda ve sporech a úpadku (1Tm 1,4; 4,7; 2Tm 4,4; Tt 1,14): Důrazem na „zákon“ (či zákonitosti) a „rodokmeny“ (1Tm 1,4; Tt 3,9) narušovaly primát víry v Kristův kříž; svou selektivností umlčovaly pestrý mnohohlas „veškerého Písma“ (2Tm 3,15n). Pavlův důraz na křesťanské utrpení dává tušit, že bludaři slibovali únik před bolestí (2Tm 3,10-12; 4,5n). Bludní učitelé se vyznačují uvolněnými mravy a hádavostí, zálibou v podružnostech, budováním vlastní popularity (2Tm 2,15nn; 3,6nn). Učitelé a žáci se vzájemně přitahují a „produkují“: bludní žáci se vyznačují duševní nenasyceností a netrpělivostí s evangeliem (1Tm 1,9n.13; 2,8-13; 3,15), hádavým zápallem, svémyslným výběrem vyhovujících učitelů a témat, subjektivismem (2Tm 2,23; 3,6n.13; 4,3n).
- **Učitel a žák:** Pavel přináší alternativu: **1.** sebe představuje jako dobrého učitele zdravé nauky (2Tm 3,10-13) a **2.** Timotea jako žáka (3,14-17), ale i **3.** jako učitele evangelia (4,1-5). Timoteus Pavla osobně zná, zblízka sledoval jeho nauku i postoje, a zejména útrapy: žák učitele následuje (3,10-12; 4,2.5-13). Musí odolávat pokušení srovnávat se s jinými; má se raději držet pravdy, jak se jí „od útlého dětství“ naučil (3,12-15), nejprve jistě od maminky a babičky (1,3-5). Nejde tu o nekritické lpění na „dogmatech“; pokladem pravdy i jejím učitelem je tu totiž „veškeré Písmo“ (3,15-17). Timoteus má být věrným žákem i učitelem Písma, navzdory těžkostem a svádívému gustu posluchačů (4,1-5). Věrné čeká věčná odměna (4,6-8).
- **Písmo:** Písmem se tu myslí náš SZ, a sice „všechno Písmo“, tedy sz kánon vcelku či jako celek, ale i každá jeho část (bludaři si očividně spíše vybírali). Toto Písmo je – mocí Ducha svatého – „s to učinit tě moudrým ke spasení vírou v Krista Ježíše“, a sice správným zvěstováním (2,15) a svým mnohostranným užitím a účinkem: jako zdroj vyučování, jako nástroj napomínání i pokání, jako výzbroj ke správnému jednání (3,15-17). Nauka a život spolu organicky souvisí, jakkoli musí být zachován evangelní primát Boží milosti v Kristu před lidským pochybným životem: „Život a nauku je nutno rozlišovat“ (Luther). Pestrostí své látky a účinků předkládá Bible učitelům jak pestrou látku, tak vějíř metod výuky a služby (srov. 2Tm 3,16n a 4,2). Křesťan smí věřit, že ve slovech Písma a jejich zvěstování „dýchá“ Duch svatý (3,16a) a že Duch Boží právě těmi slovy účinně koná své mnohostranné dílo - výuky, usvědčování, obnovy i zmocnění k životu (3,16b-17).

Biblické studium 4: Učitelé a žáci Písma

12. – 17. března: 2Tm 3,10 – 4,5

„Žádný učený z nebe nespadá“, každý jsme měli a máme nějaké učitele, všichni jsme něčími žáky. A to i v životě víry, v poznání Bible, její zvěsti. Jak rozpoznat pravé učitele od falešných, zdravou nauku od zavádějící? A dobré žáky od nezdárných?

Náměty k rozhovoru

- Apoštol Pavel se Timoteovi představuje jako pravý učitel evangelia. Čím se takový dobrý učitel vyznačuje? Co se Timoteus od Pavla naučil?
- Měl Timoteus ještě jiné učitele? Kdo byl a je mým učitelem? Co jsem se naučil? Proč?
- Jakou roli tu hraje Písmo? Co Pavel myslí „*veškerým Písmem*“? Co Písmo dělá, jaký je jeho cíl a účel?
- V čem asi spočívaly bludné nauky, o kterých Pavel mluví? Existuje něco podobného dnes?
- Čím se vyznačují lidé náchylní k bludu?
- Nejsme také náchylní ke svodu? Jak se bránit? Jak se držet pravdy?

Kázání 4: Záštit Písma

18. března: L 6,1-5

Jak čte Ježíš Písmo? Nejen jako sbírku pravidel a návodů, ale také jako evangelium o milosti. Farizeové obviňují učedníky z porušení biblického zákona o sabatu. Ježíš své žáky obhajuje - odkazem k Bibli - a potvrzuje tak, že je Pánem nejen sabatu, ale právě i Písma.

1. Učednický problém a farizejské obvinění (6,1-2)
2. Ježíšova obhajoba učedníků (6,3-4)
3. Ježíšovo panství nad sabatem (6,5)

- **Spor o sobotu:** Sporem o sobotu, a sice dvojím (L 6,1-5.6-11) vrcholí série střetů o Ježíšovu pravomoc a službu (L 5,17-26; 5,27-32; 5,33-39): Může Ježíš odpouštět hříchy; je správné, že stoluje s hříšníky; proč se nepostí; a co je mu dovoleno o sabatu? Spory o sabat se opakují (L 13,10-17; 14,1-6) a jsou jednou z příčin Ježíšova ukřižování (L 6,11; Mt 12,14; Mk 3,6). Zatímco poprvé Ježíš vykládá situaci pomocí Písma (L 6,3n), jinde vykládá zákon optikou všedních zvyků a lidskosti – zachováváním zdraví zvířat (L 6,9; 13,15n; 15,5). Nevíme, jak obecně byla přísná pozice těchto farizeů přijímána. Pozdější rabínská halacha (tj. výklad Božího zákona) dává za pravdu spíše Ježíšovi: zakázáno je zrno žnout (Ex 34,21), ne však mnout; hlad je nutno utišit, sabat je svátkem radosti, a ne dnem postu, odříkání či smutku.
- **Ježíšova obhajoba:** Ježíš farizeům neodpovídá na rovině halachické debaty, nýbrž vypráví biblický příběh, odehrávající se nejspíš také v den odpočinku (1S 21,7; Lv 24,8), příběh o budoucím králi Davidovi, který také porušil Boží zákon, také beztrestně: Pro zachování zdraví jedl chleby určené výhradně kněžím (L 6,3n: 1S 21,1-7; Lv 24,9). Zatímco Mt (12,1) zmiňuje hlad učedníků, L tento detail – jako ani další detaily (srov. Mt 12,5n.7) – pomíjí: Jen silněji tím vyniká, že pokud farizeové „střílí na komára z kanónu“ (vznášejí drsné obvinění z drobného přestupku), pak Ježíš v odpověď „dělá z komára velblouda“ (srovnáním učedníků s Davidem zveličuje či snad ironizuje jejich nouzi): David prchal před králem, inkognito a o život, zatímco Ježíš s učedníky za bílého dne procházeli zralým obilím. Také fakt, že Ježíš bez komentáře přebírá Davidovu lež o královské misi a o svém doprovodu (1S 21,8; 22,22), ukazuje, že chce farizejské obvinění smést ze stolu jako malicherné, ba pokrytecké: David se na svatých věcech provinil mnohem závažněji než učedníci, porušením tabu i lži! (V 1S 21,5n David navíc teologicky nesmyslně argumentuje o čistotě oněch fiktivních mužů.) Ježíš čte realistické vyprávění Bible o hříšnících - ve prospěch hříšníků! Užívá Písmo ne k obvinění bližních, nýbrž k jejich obhajobě. Lidi obviňující však Písmem obviňuje...
- **Pán nad sobotou:** „*Syn člověka je pánem nad sobotou.*“ Mínil Ježíš sebe co vykladače zákona a dárce odpočinku (Da 7,13n; srov. Mt 11,28 – 12,8)? Anebo mínil *člověka* obecně (což výraz „*syn člověka*“ rovněž označoval), zde učedníka v možné nouzi hladu a v reálné nouzi obvinění; a ovšem i v nouzi vlastní laxnosti vůči Božím zákonům? Spory o sabat umožnily Ježíšovy odlišit svou četbu Písma od té farizejské: Neslevuje z jeho požadavků, naopak trvá – proti farizejskému systematizujícímu přeznačování – na původních záměrech a soudech zákona (Mt 5,17nn; 15,1-20). Podřizuje však etiku i rituál víře a lásce (Oz 6,6 aj.). Kristus není zákonodárcem, ale spíše *obhájcem* a *vykupitelem* těch, kdo zákon porušili (L 11,37 – 12,3; Ř 3,21nn; 8,28nn). *S ním* jsme my všichni, viníci, takřkajíc *bez viny!* Jak čteme Písmo? S Kristem, anebo bez něj? Ve prospěch, anebo v neprospěch „*našich viníků*“ (a nás samotných)?

Doporučená liturgická čtení: Ž 119,105-112; 1S 21,1-7; Ř 8,28-39

Související písně z kancionálu: 288, 313; 372, 367, 363; 350 atp.

Biblické studium 5: Pavlovy listy a ostatní Písma

19. – 24. března: 2Pt 3,10-18

Když Bible mluví o „Písmu svatém“, má na mysli především Písma Izraele, Ježíšovu Bibli, náš Starý zákon. Také spisy Nového zákona jsou pro nás ovšem Písmem svatým!

- **SZ a NZ:** Na rozdíl od následovníků judaismu máme *dvoudílnou* Bibli: máme 1. (či vlastně zadruhé) Nový zákon, který otevřeně zvěstuje Ježíše jako Krista, a 2. (či vlastně zaprvé) Starý zákon, Písma Izraele, jejichž text zůstává nezměněn, takříkajíc nepokřesťanštěn. Bez SZ nechtěli, nemohli apoštolové Krista vůbec zvěstovat, jak vidíme v NZ. Přesto se SZ už brzy stal v církvi problémem: ve 2. století chtěl kazatel Marcion vyloučit vše židovské, tedy předně spisy SZ. Církev to nedopustila! Ale SZ zůstal otázkou – a obecně se čítává méně, selektivně, alegoricky, jako dodatek, jako temná předepra atp. Dodnes nepovažují někteří křesťané SZ tak úplně za Boží slovo. Předcházející oddíly programu snad dostatečně jasně ukázaly, že pro nz autority (a Pána Ježíše) je SZ autoritou a východiskem. Jak je tomu ale podle nich s jejich vlastními spisy? Věděli, že píšou svatá Písma, „druhý díl“ Bible? A co to znamená pro nás?
- **NZ jako (židovské) Písmo:** Tématem NZ je Mesiáš ve světle Písem. Občasně ale nz autoři reflektují také povahu svého kázání a psaní a nabízí tak vzhled do vzniku nz spisů. Pozdější rabíni učili o „odebrání Ducha“ (posledním inspirovaným prorokem byl prý Malachiáš: další spisy jsou druhotné a výkladové); mnozí židé předrabínského období, období druhého chrámu (5. stol. př. Kr. – 1. stol. po Kr.) byli ovšem přesvědčeni, že dějiny zjevení a spásy neustaly a že je nutné klíčové události – ve světle starých Písem - sepisovat, a to tím spíš, že se blíží konec světa (knihy Makabejské, apokalyptická literatura, spisy z Qumránu ad.). Uvnitř různých skupin, zaniklých vesměs kolem roku 70 (zničení chrámu Římany), se studovaly různé spisy; Písma potřebují komunitu, která je ctí a čte, komunita zas vzniká okolo těchto spisů. Nz spisy – zaznamenávající právě také přelomové události dějin spásy, *příchod Krista, naplnění spásného zjevení i dějin (!)*, a to tváří v tvář přicházejícímu Království a dokončení všeho – s církví přetrvaly, resp. církev s nimi. Církev neurčila, že tyto a ony spisy jsou svaté; nýbrž spíše se podřídila jejich autoritě a svatosti. Při jejich užívání rozpoznala, že z nich – i daleko mimo bezprostřední místní i historický kontext jejich vzniku – trvale mluví Duch a vzbuzuje víru, dává život.
- Navrhujeme pročíst některé z nz oddílků o NZ a ptát se (bez detailních výkladů), co chtějí autoři psaním docílit: a co je cílem NZ, ba Písem obecně (např. také Ř 13,25-27; 1K 7,6-12; Ko 4,16; Zj 1,9-20 atp.).
- **2Pt 3,10-18:** Apoštolové píší tváří v tvář očekávanému konci. Zbývající čas není pasivní čekárnou, nýbrž je naplněn zápasem o pravdu, je časem pokání, očisty a růstu v poznání Pána Ježíše. Pavlova psaní tu stojí vedle „ostatních Písem“: jsou dána k osvětlení smyslu naší doby, nejsou však vždy jednoduchá ke čtení.
- **L 1,1-4:** Cílem L je „v pravém sledu“ vypsát události Kristova příchodu. Lukášovi jde o historickou a teologickou přesnost: pracuje jako racionální historik a vychází ze svědectví „očitých svědků“ a starších „služebníků slova“. Theofilos je nejspíše obrácený vyšší státní úředník („vznešený“). Dedikací spisu je mu automaticky uložena péče o spis, tedy i jeho další šíření. Písma informují, jsou argumentem „věrohodnosti“, nástrojem obhajoby (apologie), ale i aktivní propagace evangelia (misie).
- **J 20,27-31:** Tomáš uvěřil, protože Ježíše viděl; blahoslavení jsou ti, kdo ho neviděli, a přece uvěřili, tedy i my – na základě apoštolských slov. Cílem J je vypůsobit ve čtenářích, kteří Ježíše nemohou vidět, víru.
- **1J 1,1-4:** Cílem apoštolského psaní je radost. Apoštolové („my“) na rozdíl od čtenářů s Ježíšem pobývali. Jan o svých prožitcích a jejich významu vypráví lidem, kteří nemají toto privilegium osobní zkušenosti, „*abyste měli společenství s námi, a naše společenství je s Otcem a s jeho Synem Ježíšem Kristem*“ (v3). Každý dopis vytváří společenství mezi pisatelem a adresátem; adresát je zahrnut do události, jejichž byl pisatel přímým účastníkem. Čtenáři jsou účastníky Janovy radosti a poznání Syna Božího (srov. Dt 5,1-5.23-29).

Biblické studium 5: Pavlovy listy a ostatní Písma

19. – 24. března: 2Pt 3,10-18

Když Bible mluví o Písmu svatém, má na mysli především Písma Izraele, Ježíšovu Bibli, náš Starý zákon. Také spisy Nového zákona jsou pro nás ovšem Písmem svatým!

Podněty k rozhovoru

- Věděli novozákonní autoři, že píšou Písmo svaté, druhý díl Bible? Proč vůbec psali? S jakými úmysly a cíli? A jak a proč je i Nový zákon Písmem svatým? Přečtěte si třeba následující oddíly, kde novozákonní autoři mluví právě o svých spisech, a zamyslete se nad těmito otázkami.

- **2Pt 3,10-18:**

- **L 1,1-4:**

- **J 20,27-31:**

- **1J 1,1-4:**

Kázání 5: Výzva Písma

25. března: L 10,25-37 (Květná neděle)

Ježíš čte Písma lidu Izraele ve prospěch života všech lidí. K lásce k Bohu organicky patří i mezilidské bratrství. Bible nám ukazuje cestu života: nejen čemu smíme věřit, ale také co máme dělat.

1. Otázka ohledně věčného života (10,25-28)

2. Otázka ohledně bližního (10,29-37)

- **Provokace:** L označuje zákoníkovu otázku za „*pokoušení*“ (L 10,25; 4,1.12; srov. 20,1nn), proto i Ježíš odpovídá provokativně: Podobenství pracuje s pohoršlivými kontrasty – svatý Jeruzalém vs. klaté a proklaté Jericho (Joz 6,26; 1Kr 16,34); svatí mužové z chrámu vs. opovrhovaný, nepřátelský Samařan; rychlá lhostejnost svatých vs. náročný soucit nesvatého (L 10,31n.33-35). Podobenství obrací zákoníkovu neupřímnou otázku naruby – nejde o to, kdo je můj bližní, ale zda já jsem bližním (L 10,29.36).
- **Princip Tóry:** Snad tváří v tvář Ježíšovu mesiánskému jásotu (L 10,21-24) chce zákoník Ježíše vlákat do pasti, Ježíš se však nedá vylákat mimo rámec Písma (10,25n): sám zákoník má z Písma – zprostřed své odbornosti - zodpovědět otázku, „*co mám činit, abych zdědil věčný život*“. Někteří vykladači mají za to, že Ježíšova náповěda je záměrná (L 10,26): nejde jen o to, „*co*“ je v Písmu psáno, ale také „*jak*“ to čteme; jde nejen o obsah, ale také o jeho výklad, o způsob přivlastnění. Co je tedy klíčem k Božímu zákonu, co je jádrem Božích přikázání, substancí Božích zaslíbení? Ne kult či oběti, ne etická rigoróznost a rituální čistota, nýbrž láska (agapé) k Bohu a člověku: Na této zákoníkově – i pozdější rabínské – odpovědi, složené z Dt 6,5 (z denní modlitby „Šma Jisrael“) a Lv 19,18, vládne obecná shoda (Ř 13,8-10; Ga 4,13n; Jk 2,8-13; 1J 4,7nn; srov. Oz 6,6; Mi 6,8 atp.). Tradičně sdílená je i organická souvislost těchto „dvou“ lásek i jejich výměr: vůči Bohu je to vděčná poslušnost (Dt 6,4nn), vůči bližnímu milosrdenství a právo (Lv 19,15-18.33-37; srov. L 10,33-36; 6,27-36; J 15,12nn). Sporná je identita „*bližního*“: je jím kdokoli; anebo jen spolu-žid?
- **Bližní:** Jakkoli jde o umělou rozpravu a Ježíš nabízí odpověď „*naruby*“, zůstává i podobenství v rámci Písma, konkrétně Lv 19: I tady je „*bližním*“ protivný bratr (v17-18) a cizinec (v33-34). Postava Samařana, jistě zvolená pro pohoršlivý kontrast, sem dobře zapadá: Samařané byli potomky izraelských kmenů smíšených s pohany (1Kr 17,24nn), kteří se chtěli připojit k navrátilcům, byli však odmítnuti (Ezd-Neh) a později násilně utlačováni: např. roku 128 př. Kr. zbořil židovský král Jan Hyrkános svatyni na hoře Garizim, kde Samařané uctívali – a dodnes uctívají – Hospodina podle svého chápání Mojžíšova zákona (srov. J 4; L 9,52-56; 17,11-16; Sk 8,4nn). „*Soucitný*“ a „*milosrdný*“ Samařan (L 10,33.37) nejen ilustruje, co v Lv 19 a obecně znamená milovat „*svého bližního jako sebe samého*“ (resp. „*svého bližního, je jako ty*“), ale také ukazuje, *kdo* je bližní. Bližní je ten, kdo jako bližní jedná: kdo je „*jako já*“, kdo se mnou „*soucíti*“ a jako člověk člověku „*prokáže milosrdenství*“ – jako kdysi Samařané svým judským bratřím (2Pa 28,8-15).
- **Spása:** Pokušitelská otázka se ptala po skutcích a také Ježíšova odpověď u skutků zůstala (L 10,25.28.37). I jinde Kristus spojuje milosrdenství se spasením (Mt 5,7; 18,5; 25,31nn; L 16,27-31; srov. Jk 2,12-17; 1K 7,19; Ř 2,1nn atp.). Nejde tu o skutky naplňující nějaké konkrétní či všechny předpisy zákona (Mt 23,23), a už vůbec ne o záslužnictví. Jde o činný život v duchu zákona (Ř 8,1nn), totiž o skutky lásky k Bohu a bližnímu (Ga 5,22n; J 15,10nn). Jde o ovoce víry ve Spasitele (Ex 20,2; Dt 6,4n), o nový život „*z víry k víře*“ (Ř 1,16n; 6,1nn), o život spasený, který směřuje ke spasení (Fp 3,9-14), život lásky milovaných Božích dětí: Však ani zákoník se neptá, jak si věčný život „*vydobýt*“, nýbrž jak ho „*zdědit*“ (L 10,25). K otázce, čemu smíme věřit, náleží v Bibli otázka, co máme dělat; jde o to, co čteme, a také, jak to čteme. Nejde v první řadě o to, kdo je mým bližním (a kdo ne), nýbrž zda se lidem stávám bližním: to je cesta věčného života.

Doporučená liturgická čtení: Ž 119,161-168; Lv 19,15-18.33-36; 1J 4,19-21

Související písně z kancionálu: 205; 313, 372, 386; 452, 455, 467, 472 atp.

Biblické studium 6: Písmákova modlitba

26. – 29. března: Ž 119

Žalm 119 je ódou na Boží Zákon, chválou Písma. Je tak i cestou do hlubin písmákovy duše, sondou do jeho nadějí, tužeb, zápasů a selhání. Žalm je jakýmsi cestopisem i mapou zbožného čtenáře Bible.

- **Nejdelší žalm:** V hebrejštině tvoří Ž 119 abecední akrostich dvadvaceti slok po osmi verších: verše první sloky začínají písmenem *alef*, verše druhé sloky druhým písmenem *bét*, a tak dále, až po poslední sloku s posledním písmenem *tav*. Tématem Ž 119 je Boží zákon v jeho různých užitcích; žalm pro něj užívá několik výrazů, z nichž některý se objevuje snad v každém verši: ustanovení, nařízení, řád, příkázání, svědectví, soud, slovo, řeč, cesta; nejčastějším pojmem (kromě „*nebot*“ a „*od*“) je tu „*zákon*“, *tóra*, tj. naučení, instrukce. Ž 119 je poexilní: cituje z jiných žalmů, z Jr, Iz, Př a Jb, odkazuje k Dt. Řadí se mezi mudroslovné žalmy; vykazuje ale také rysy chvalozpěvů a žalozpěvů.
- **Paralelismus:** Tyto charakteristiky vyniknou, pokud respektujeme základní nástroj sz poezie, paralelismus: Dva řádky verše představují dvě strany téže mince, jednu vzájemně se doplňující, osvětlující výpověď. V Ž 119 mluví (téměř) vždy jeden z řádků verše o Božím zákonu, druhý o *autorovi*. Vypreparujeme-li tyto „autorské“ řádky, získáme typický chvalozpěv či žalozpěv; jejich spojení s řádky věnovanými Zákonu však odhaluje osobitost Hospodinova díla, resp. víry v Hospodina: mezi Bohem a člověkem prostředkuje Boží slovo (srov. Dt 5,23-33; Ž 107,20; 147,15nn; J 6,63.68; Ř 10,6-11; Ga 3,2.5; 1J 1,1-5 aj.).
- **Písmákova cesta:** Právě paralelismy žalmu 119 ukazují, jak nerozlučně jsou písmákova zbožnost, myšlení i konání, postoje i osudy spjaty s Písmem. Právě od Písma, zde knihy Zákona, očekává Boží návod i účinnou pomoc pro čistý, zdárný – „*blažený*“, „*šťastný*“ - život (119,1-8; srov. v9-11.97-104 aj.). Od Zákona očekává Boží útěchu, ba vysvobození z těžkostí i vlastního hříchu (119,169nn; srov. v17-32 aj.). Písmákovou radostí jsou příkázání Boží a jejich dodržování; jeho zármutkem je neposlušnost Božích řádů (119,14-16.53.113; srov. Neh 8,10; Ž 139,21n aj.). Lze říci, že slova Božího zákona mu zastupují Boha *osobně* (119,8.169nn): jsou mu zdrojem života a světla, spásy (119,50.88.105.123; srov. 27,1), jsou mu Boží věrnou milostí (119,64; srov. 117,2), údělem v Bohu (119,57; srov. 16,5), Boží tváří (119,135). Bůh a jeho Písmo, stejně jako i písmák a jeho Písmo tu patří k sobě: Bůh myšlený bez jeho slova, ale i zbožný člověk oddělený od Bible – či takto separovaná Bible – jsou tu nemyslitelné. Ve světle Bible autor chápe sebe i Boha; skrze biblická slova s ním má Bůh jednat – však proto je kdysi daroval.
- **Zákon:** S ohledem na Pavlův střet se zastánci obřízky (Ř 2-4; Ga 1-4), může znít Ž 119 „skutkařsky“, naivně. Zejména Ř lze ovšem číst i jako obhajobu Božího zákona proti „národoveckému“ zneužití (Ř 2,17nn; 3,31; 7,12nn; 9,4n). Zákon je ohrožením hříšného Izraele (srov. Ex 20,5n; 32,1nn atp.), kajícímu je ovšem také cestou života, zaslíbením milosti (Dt 10,16; Ez 20; L 10,25-28; 16,29-31). Ž 119 nezastírá, že radost z Božího slova nebývá nezkalená, že zákon je také soudem a poslušnost zdrojem nejen požehnání, ale i útisku. Navíc Kristovo evangelium přiděluje celku Mojžíšova zákona roli dočasného ochránce, žalobce a jakési (spíše negativní či druhotné) hranice života víry (Ga 3,23n; Ř 3,19nn; 13,11nn; Ga 5,16nn; 1Tm 1,3nn). Můžeme se ptát, do jaké míry je sz Ž 119 „naším“ žalmem; resp. zda není naším žalmem teprve v Kristu (Ř 7-8 aj.); či zda není vlastně žalmem právě Kristovým...
- **Naděje a obavy:** K písmákově cestě očividně patří naděje i obavy, štěstí i bolest. Patří k ní (v Lutherově podání): modlitba k Bohu (oratio), všestranné rozvažování nad Písmem (meditatio), ale také zkoušky, pokušení (tentatio), která člověka navracejí k jediné jistotě - k Bohu a k jeho slovu (119,176). Navrhujeme použít Ž 119 jako podklad rozjímání a modlitby nad vlastními nadějemi a touhami, ale i nad vlastními zkouškami a selháními. Navrhujeme – v tomto týdnu před Velkým Pátkem - pročitat s modlitbou vybrané části žalmu právě s ohledem na Kristovu cestu na kříž, jako modlitbu Kristovu... a naši skrze něj.

Biblické studium 6: Písmákova modlitba

26. – 29. března: Ž 119

Žalm 119 je velkou chválou Písma. Je tak i cestou do hlubin písmákovy duše, sondou do jeho nadějí, tužeb, zápasů a selhání. Žalm je jakýmsi cestopisem i mapou zbožného čtenáře Bible. Je ale předně modlitbou Ježíše Krista, který svým životem, slovem i utrpením naplnil zákon. Přemýšlejme nad slovy žalmu, právě v předvečer Velkého Pátku, o Ježíšově cestě i o našem následování.

Modlitba s žalmem

- štěstí poslušnosti (Ž 119,1-8)
- prosba o porozumění (Ž 119,33-40)
- prosba o ochranu (Ž 119,81-88)
- díky za moudrost (Ž 119,97-104)
- prosba o odolnost v pronásledování (Ž 119,161-168)
- prosba bloudícího (Ž 119,169-176)

Kázání 6: Ukřižován podle Písem

30. března: L 23,26-49 (Velký Pátek)

Ježíš, bezprávně odsouzen jeruzalémskými teology a okupačními úřady, umírá smrtí rouhače a rebela. Právě na kříži se ale plně projevuje jako „král Židů“, a nejen jich! Naplňují se v něm Písma, Boží sláva naplňuje zemi.

1. Král a jeho město (23,26-31)
2. Král a jeho kati (23,32-38)
3. Král a jeho spolutrpicí (23,39-43)
4. Král a jeho Otec (23,44-49)

- **Lukášovy pašije:** Evangelia jsou „pašijemi s dlouhým úvodem“, chtějí zvěstovat Mesiáše ukřižovaného (Mt 21-28; Mk 11-16; L 19-24; J 12-21). Při široké shodě v rámci a detailech podtrhuje každé z evangelií jiné historické i teologické aspekty kříže. Ve srovnání např. s Mk, jež zvýrazňuje nenávislné zaujetí okolí a Ježíšovu osamělost (15,29-32.34-37), v L Ježíše vyprovází nejen jeho nejbližší (23,49), ale i celé zástupy (23,27.35a.48), jeden ze zločinců se ho zastává (23,39-43). A Ježíš neumírá s výkřikem po nepřítomném Bohu, ale s důvěřivou modlitbou k Otci blízkému na dosah (23,46). I tma o polednách tak v L vyznívá spíše jako nezbadatelná Boží sláva, ne jako mrákota soudu (23,43-46; srov. Ex 20,21; 1Kr 8,12; Ž 18,12n; L 9,34n; 1Tm 6,16). Utrpení je tu vstupem do slávy, kříž Boží blízkostí (L 24,26.46nn): smíření je skryto v soudu, vítězství v porážce, život ve smrti. Ani Kristus nezůstal sám: má své následovníky (23,26n; 9,22n).
- **Podle Písem:** Kristus trpěl „ve shodě s Písmy“ (L 24,26n.44-49; 1K 15,3nn; 2Tm 3,15n aj.), jak i v L dokazuje nejen řada přímých sz citací a skrytých odkazů ke SZ, ale také historické, teologické, ba i jazykové sepjetí Ježíšovy nauky a příběhu, Lukášova vyprávění s Písmem. I náš oddíl - a právě on! - cituje z Písem (v30: Oz 10,8 | v34b: Ž 22,19 | v46: Ž 31,6) a na půdorysu Písem se staví (v28n: Jr 9,16-21; 14,16; Pl 2,10.13 vs. Sof 3,14; Za 9,9 | v29: Iz 54,1a | v31: Ez 21,3; 17,24 | v33: Iz 53,9 | v35: Ž 22,8n | v36: Ž 69,22 | v44: Am 8,9 atd.). Způsob, jakým L o ukřižování vypráví - zástupy, které vše zpovzdálí sledují, Ježíšova smrt jako pád do Božích rukou - má snad upomínat na sinajské zjevení (v35a.44-49: Ex 20,18-21). Ježíš naplňuje nejen některé sz předpovědi, nýbrž vůbec ducha Písem; v něm se s konečnou platností reprízuje klíčové události a motivy SZ: exodus (9,31) a království (23,38), chrám (23,45); soud i pokání (23,29n; užití kajících Ž 31 a 69), utrpení zbožného (Ž 22; Iz 53), dar smlouvy a odpuštění (23,34.43). Ježíš umírá jako reprezentant Izraele, jako ztělesnění jeho dějin, jeho povolání, nadějí, vin i vykoupení. Ve své bezmoci (23,35-37.39) ztělesňuje moc Božího odpuštění, Boží lásky.
- **Královské výroky:** Oddíl lze členit kolem Ježíšových slov - reakcí na nářek zástupů (23,26-31), na krutost vojáků a velekněží (23,32-38), na víru zločincovu (23,39-43) a na blížící se smrt (23,44-49). Ježíšova slova odhalují, oč v kříži podle L jde: o Boží soudy (v28), o Boží odpuštění (v34), příslib ráje hříšníkovi (v43), Boží blízkost (v46). Vyjevuje se v nich povaha jeho kralování: pravda a soucit, přímá modlitba a odpuštění nepříteli, zaslíbení spásy věřícímu, Ježíšova spravedlnost. Chování lidí ztělesňují typické lidské bída: bezmoci a nářek nad druhými i nad sebou; nenávisť, sebejistota, lhostejnost; prohraný život, zoufalství. Vystihuje i typické reakce na Krista: účast na kříži, soucit a úděs lidu; obhajoba, kajícnost a prosba zločincova; uznání setníkovy; přítomnost přátel; ale i krutost, posměch, zpochybnění ze strany nepřátel. Pozitivní reakce ukazují tradiční polohy zbožnosti: napodobování či zvnitřnění kříže; činná pomoc a útěcha trpícímu; kajícnost; cudná kontemplace; obdiv. Nápadná je Ježíšova svoboda: je obětí, zároveň tu ale říká to podstatné, „ovládá“ situaci. Právě na kříži je Králem; a právě Písmo je jeho žezlem.

Doporučená liturgická čtení: Ž 123; Ez 21,1-12; Ř 3,23-26

Související písně z kancionálu: 91, 92, 94, 97; 145, 147, 151; 202, 205, 206 atp.

Kázání 7: Mesiáš podle Písem

1. dubna: L 24,13-35 (Boží hod velikonoční)

Ježíš překonal smrt a vstal z mrtvých! Dal se poznat svým učedníkům a udělal z nich své posly. I nám se dává poznávat – ve vyprávění jeho příběhu, ve slovech Písma a při jeho stole. I my jsme jeho svědky.

1. Ježíš nechává učedníky vyprávět (24,13-24)
2. Ježíš učedníkům vykládá Písma (24,25-27)
3. Ježíš se u stolu dává učedníkům poznat (24,28-35)

- **Vzkříšení:** O událostech vzkříšení referují evangelia poměrně stručně a v detailu rozdílně. Jako by se leccos snad ani nedalo přesně vypovědět, či jako by spěchala k utvrzení víry k misijnímu vyslání (L 24,11.25.48n; srov. Mt 28,17-20; Mk 16,7n.11-16; J 20,27-31). L a J jsou neobšírnější, sdílejí také některé detaily – vícero zjevení (J 20,19nn; 21,1nn), důraz na tělesnou identitu Ježíše (L 24,30.39n; J 20,17.20.25-27), na stolování (L 24,30.41-43; J 21,9-15), na moc Ducha svatého, jako i na vyslání učedníků se zvěstí o rozhršení (L 24,47-49; J 20,21-23.29-31). Vzkříšení nechce být překvapivým happy-endem pašijí; je potvrzením kříže z Boží strany, vyjevením smyslu a slávy skryté ve skandálu – Boží spásy v lidském soudu, odpuštění v zavržení, života ve smrti, Boha v zavrženém člověku (L 24,26.46n; Sk 2,36; J 12,24-32). Je naplněním starých smluv v nové smlouvě a počátkem nového stvoření, mocí a prototypem našeho vzkříšení (Ř 4,25; 5,10n; 6,3nn; 1K 1,18-31; 15,1nn; Ef 1,20 – 2,10 aj.): Jako zemřel náš smrtí, tak i my budeme žít jeho životem...
- **Na cestě do Emaus:** O identifikaci s nz Emausy se ucházejí asi tři archeologické lokality. Ježíš se učedníkům dává poznat třemi způsoby, či v jakýchsi třech krocích: 1. se inkognito připojuje k jejich rozpravě (řecky „homilii“) o Ježíšově příběhu, o jejich nadějích i obavách (24,13-24); z Písem jim osvětluje smysl toho všeho (24,25-27); aby se jim odhalil u večeře (24,28-32). Znalost evangelních faktů a osobní otázky i zkušenosti; rozumějící víra v jejich biblický smysl (23,25); a obecenství u stolu (srov. 22,19): to z člověka dělá Ježíšova svědka (23,33-35). Resp. tak to s člověkem dělá Bůh: „jejich oči byly drženy“ a následně „byly otevřeny“ (v16.31), stejně jako jim Ježíš vysvětloval a „otevíral Písma“, příp. „mysl, aby rozuměli Písmům“ (v32.45) a Duch je uschopní ke svědectví (v49). Následující epizoda vůbec tyto prvky chiasticky opakuje a *obměňuje*:

1. rozmluva učedníků o událostech	v13-16	v48nn	14. svědectví z Ducha o smyslu událostí
2. evangelní události s důrazem na kříž	v17-24	v46n	13. evang. události s důrazem na vzkříšení
3. naděje na vykoupění Izraele			12. zvěst o odpuštění národům
4. výklad událostí Písmem	v25-27	v44-46	11. výklad událostí Písmem
5. stolování a chléb	v28-31	v36-43	10. tělo a ryba
6. sebeodhalení			9. sebeodhalení
7. svědectví učedníkům v Jeruzalémě	v33-35	v36a	8. rozprava učedníků v Jeruzalémě

- **Písma:** Kristus vysvětluje pašijní události Písmu – nutnost mesiášského utrpení (24,25-27); učedníci se tak zároveň učí chápat Písma Kristovýmá očima – jako zvěst odpuštění pro kající ze všech národů (24,44-47). Myslí se tu náš SZ, izraelská Písma, jak už tehdy byla řazena ve třech oddílech „Mojžíše, Proroků a Žalmů“ či Spisů (v27.44). Kde ve SZ je psáno, že „Kristus měl to vše vytrpět a (tak) vejít do slávy“ (v26n.46)? Jistě Ježíš myslí na některé konkrétní pasáže, tradičně chápané mesiášsky (Iz 53; Ž 22 atp.). Spíše však jde o celkovou „texturu“ SZ: lid Izraele i jeho klíčové postavy dospívají k slávě leda cestou utrpení (Abraham, Jákob, Juda, Josef, Mojžíš; David, Eliáš, Ester; žalmisté; srov. také exodus a exil). V ukřižovaném a vzkříšeném Ježíši Kristu toto dosahuje typologické, reprezentativní, spásné plnosti.

Doporučená liturgická čtení: Ž 125; Iz 53; Ef 2,4-10

Související písně z kancionálu: 153, 154, 156, 159, 160, 162; 397, 405, 406 atp.